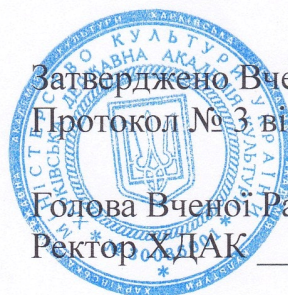

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Освітньо-професійна програма

підготовки здобувачів вищої освіти на першому (бакалаврському) рівні
за спеціальністю 053 «Психологія»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Затверджено Вченою радою ХДАК
Протокол № 3 від 30.09.2016 р.

Голова Вченої Ради

Ректор ХДАК

В. М. Шейко

ЗМІСТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

1. Опис та загальна характеристика освітньо-професійної програми
2. Профіль програми
3. Вимоги до якості освіти.

Додатки:

- А. Розподіл змісту освітньо-професійної програми та максимальний навчальний час за циклами підготовки; Перелік навчальних дисциплін ОПП за циклами
- Б. Анотації навчальних дисциплін
- В. Навчальні дисципліни, що виносяться на державну атестацію бакалаврів за спеціальністю 053 «Психологія»

I. ОПИС ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

1. Опис освітньо-професійної програми

Освітньо-професійна програма (ОПП) для підготовки здобувачів вищої освіти на першому (бакалаврському) рівні за спеціальністю 053 «Психологія» містить 240 кредитів – обсяг, необхідний для здобуття відповідного рівня вищої освіти; перелік компетентностей випускника; нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання; форми атестації здобувачів вищої освіти; вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

ОПП розроблено членами проектної групи кафедри соціальної психології Харківської державної академії культури у складі:

Большакової Анастасії Миколаївни – доктора психологічних наук, професора, завідувача кафедри соціальної психології Харківської державної академії культури, керівника проектної групи;

Перевозної Тетяни Олексіївни – кандидата психологічних наук, доцента, доцента кафедри соціальної психології Харківської державної академії культури, члена проектної групи;

Харций Олени Миколаївни – кандидата психологічних наук, доцента, доцента кафедри соціальної психології Харківської державної академії культури, члена проектної групи.

ОПП затверджено на засіданні Вченої ради Харківської державної академії культури (протокол № 3 від 30.09.2016 р.).

2. Загальна характеристика освітньо-професійної програми

Ціль програми:

Надати освіту у галузі психології із широким доступом бакалаврів з психології до працевлаштування, підготувати бакалаврів із психології із необхідними для виконання професійної діяльності компетенціями, особливим інтересом до певних галузей психологічної науки і практики для подальшого навчання за наступними циклами вищої освіти.

Обсяг програми: 240 кредитів ЄКТС

Нормативний термін навчання: 4 роки (на основі повної загальної середньої освіти).

Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за програмою, і вимоги до професійного відбору вступників:

Умови прийому розробляє Міністерство освіти і науки України. Згідно з ними Харківська державна академія культури розробляє власні правила прийому, які затверджуються Міністерством освіти і науки України.

Навчатися за освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра за спеціальністю 053 «Психологія» можуть громадяни України, зарубіжних країн, інші, які мають повну загальну середню освіту. Абітурієнти-громадяни України повинні мати державний документ (атестат) про повну середню освіту встановленого зразка або про професійну підготовку, сертифікати зовнішнього незалежного оцінювання з предметів, що визначаються Правилами прийому до Харківської державної академії культури. Вступники, що мають відповідні сертифікати, додаткових вступних випробувань зі спеціальності не проходять.

Громадяни інших держав приймаються на навчання за спеціальністю 053 «Психологія» у відповідності до Правил прийому до Харківської державної академії культури та на підставі міжнародних договорів на умовах, визначених цими договорами, а також договорів, укладених навчальним закладом із

зарубіжними навчальними закладами, організаціями, або індивідуальних договорів, контрактів.

Усі вступники користуються рівними правами незалежно від статі, расової, національної приналежності, соціального майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, віросповідання, місця проживання та інших обставин. Особливих протипоказань щодо навчання за спеціальністю 053 «Психологія» з точки зору психологічних властивостей особи, вікових або інших обмежень не існує. Медичні протипоказання – у відповідності до діючого переліку абсолютних медичних протипоказань до прийому абітурієнтів у ВНЗ.

Компетентності та результати навчання, якими має володіти здобувач вищої освіти

Харківська державна академія культури готує випускників за спеціальністю 053 «Психологія» як соціальних особистостей, здатних вирішувати певні проблеми і задачі діяльності за умови оволодіння системою програмних компетентностей та досягнення певних результатів навчання.

Перелік програмних компетентностей та результатів навчання за спеціальністю 053 «Психологія» наведено у Профілі освітньо-професійної програми.

Перелік нормативних модулів (навчальних дисциплін і практик)

Освітньо-професійна програма підготовки бакалаврів за спеціальністю 053 «Психологія» передбачає такі цикли дисциплін і практик:

ЗПО – загальної підготовки, обов'язкові;

ЗПВС – загальної підготовки, за вибором студентів;

ППО – професійної підготовки, обов'язкові;

ППВС – професійної підготовки, за вибором студентів;

ППП – професійної підготовки, практики.

Розподіл змісту освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів з психології та максимальний навчальний час за циклами підготовки наведено у табл. 1 додатку А.

Перелік дисциплін (змістовних модулів) з зазначенням кількості навчальних годин/кредитів їх вивчення наведена у табл.2 додатку А.

Анотації всіх дисциплін (змістовних модулів) наведені у додатку Б.

Державна атестація випускників

Державну атестацію випускників здійснює Державна екзаменаційна комісія.

Державна атестація здійснюється на підставі оцінки рівня досягнення результатів навчання випускників з використанням загальнодержавних методів комплексної діагностики: комплексний державний екзамен за фахом.

У додатку В подано навчальні дисципліни, що виносяться на державну атестацію.

Присвоєння кваліфікації здійснює Державна екзаменаційна комісія.

Кваліфікація визначається освітньо-кваліфікаційним рівнем і напрямом підготовки.

Вимоги до системи освіти та професійної підготовки:

До реалізації програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 053 «Психологія» залучаються науково-педагогічні працівники, що мають науковий ступінь доктора чи кандидата наук та вчене звання професора або доцента, які мають досвід викладання навчальних дисциплін за переліком табл. 2 Додатка А. До проведення занять можуть залучатися провідні фахівці підприємств, установ, які мають значний практичний досвід, аспіранти і докторанти відповідної кафедри, коло професійних інтересів яких відповідає тематиці дисципліни, що викладається.

II. ПРОФІЛЬ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»,
код та найменування спеціальності 053 «Психологія»,
цикл вищої освіти – перший

Профіль програми: Бакалавр із психології	
<i>Тип диплома та обсяг програми</i>	Одиничний ступінь, 240 кредитів ЄКТС
<i>Вищий навчальний заклад</i>	Харківська державна академія культури
<i>Акредитуюча інституція</i>	Міністерство освіти і науки України
<i>Період акредитації</i>	Харківська державна академія культури акредитована Міністерством освіти і науки України 05 серпня 2011 р. на період до 01 липня 2016 р.
<i>Рівень програми</i>	Перший – бакалаврський
A	Ціль програми
	Надати освіту у галузі психології із широким доступом бакалаврів з психології до працевлаштування, підготувати бакалаврів із психології із необхідними для виконання професійної діяльності компетенціями, особливим інтересом до певних галузей психологічної науки і практики для подальшого навчання за наступними циклами вищої освіти
B	Характеристика програми
1	<i>Предметна область</i> Психологія
2	<i>Фокус програми: загальна / спеціальна</i> Загальна освіта в області теоретичної та практичної психології
3	<i>Орієнтація програми</i> Програма базується на загальновідомих та загальновизнаних наукових результатах та практичних розробках в галузі психології із врахуванням сучасного стану теоретичної та практичної психології, орієнтує на актуальні спеціалізації у рамках яких можлива подальша професійна та наукова кар'єра (загальна психологія, психофізіологія, психологія праці та інженерна психологія, медична психологія, соціальна, юридична психологія, вікова та педагогічна психологія, спеціальна психологія, психологія діяльності в особливих умовах, організаційна, політична психологія, психолінгвістика).
4	<i>Особливості</i> Програма орієнтована на забезпечення

	<i>програми</i>	соціокультурної сфери кваліфікованими фахівцями із надання психологічної допомоги з урахуванням специфіки професійної діяльності та професійно-особистісних особливостей фахівців із різних галузей професійної діяльності у соціокультурній сфері.
С Працевлаштування та продовження освіти		
1	<i>Працевлаштування</i>	Робочі місця у психологічних центрах, державних, громадських та бізнес організаціях з надання психологічної допомоги, освітніх, медичних установах, органах внутрішніх справ, приватна підприємницька діяльність з надання психологічних та освітніх послуг.
2	<i>Продовження освіти</i>	Магістерські програми з психології, міждисциплінарні програми, близькі до психології (управління, медіа-комунікації).
Д Стиль та методика навчання		
1	<i>Підходи до викладання та навчання</i>	Лекції, семінари, практичні заняття в малих групах, самосійна робота на основі підручників, конспектів лекцій, матеріалів з організації самостійної роботи, консультації з викладачами, виконання курсових робіт, проходження практик.
2	<i>Система оцінювання</i>	Письмові екзамени, усні презентації, звіти за результатами виконання практичних завдань, поточний контроль знань, захист курсових робіт та проходження практики, випусковий екзамен.
Е Програмні компетентності		
1	<i>Загальні</i>	1) володіння культурою мислення, аналізом, синтезом, узагальненням та систематизацією фактів і теоретичних положень; 2) розуміння суспільно-політичних процесів на державному та світовому рівні в історичному контексті та їх актуальному стані; 3) володіння навичками аналізу своєї діяльності та застосування методів когнітивної та емоційної регуляції власної діяльності, фізичного та психічного стану; 4) вільного володіння рідною та іноземною мовами для активного спілкування у науковій, практичній та соціально-громадській сферах діяльності; 5) вільного володіння інформаційними технологіями

		для виконання завдань професійної діяльності.
2	<i>Професійні</i>	<p>Науково-дослідна діяльність: 6) застосування методів організації та реалізації теоретичних та експериментальних психологічних досліджень із застосуванням основних методів математичного аналізу та інформаційних технологій.</p> <p>Експертно-психодіагностична діяльність: 7) відбору та застосування психодіагностичних методик.</p> <p>Практична (консультативна) діяльність: 8) розробки та реалізації типових програм, спрямованих на профілактику відхилень у соціальному та особистісному статусі, психічному розвитку людини, а також негативного впливу професійних ризиків в різних видах діяльності; 9) підготовки та здійснення стандартних процедур надання психологічної допомоги індивіду, групі, організації з використанням сучасних, науково обґрунтованих методів та технологій; 10) проведення роботи з кадровим складом різного типу організацій з метою відбору кадрів, управління їх мотивацією та створення соціально-психологічного клімату, що сприяє оптимізації процесу досягнення цілей організації; 11) реалізації базових процедур аналізу соціально-психологічних проблем у соціальному, культурному та політичному аспектах.</p>
F	Програмні результати навчання	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність систематизувати інформацію, ставити цілі наукового дослідження та практичної діяльності, обирати та реалізовувати шляхи і методи їх досягнення. 2. Здатність до ефективного використання інформаційних технологій. 3. Здатність до активного спілкування у науковій, виробничій, та соціально-громадській сферах діяльності. 4. Здатність продемонструвати базовий рівень знання та розуміння основних законів психічної діяльності людини, що визначаються у загальній, віковій, соціальній, юридичній, політичній, клінічній психології, етнопсихології. 5. Здатність враховувати вікові, гендерні, соціально-економічні, релігійні, культурні та інші відмінності при вирішенні завдань у професійній та соціальній діяльності. 6. Здатність визначати проблеми, формулювати мету та визначати завдання психологічних досліджень, висувати обґрунтовані гіпотези, розробляти та реалізовувати програми дослідження. 	

7. Здатність обирати, використовувати, модифікувати та адаптувати існуючі і створювати нові методики науково-дослідної та психодіагностичної діяльності з використанням методів математичної статистики та інформаційних технологій.
8. Здійснювати постановку прикладних завдань щодо застосування психологічних методів та технологій з метою впровадження результатів науково-практичних доробок щодо забезпечення психічного благополуччя та повноцінного функціонування людини.
9. Здійснювати психологічне консультування осіб різних соціальних, вікових, гендерних, професійних та релігійних груп з проблем особистісного та професійного розвитку, подолання нормативних та ненормативних життєвих криз, оптимізації міжособистісних відносин, розвитку психологічних факторів життєстійкості.
10. Розробляти і реалізовувати індивідуальні та групові психокорекційні програми та програми індивідуальної та групової реабілітації та соціальної адаптації (реадаптації) осіб.
11. Виконувати приписи лікаря-психіатра щодо здійснення патопсихологічного обстеження та надання психологічної допомоги у процесі діагностики та терапії психічних захворювань.
12. Розробляти та реалізовувати програми психологічної профілактики хімічних та інших видів аддикцій, девіантної та делінквентної поведінки, психічної травматизації, професійного вигорання та професійних деструкцій та інших проблем особистісного розвитку людини.
13. Здійснювати просвітницьку та виховну діяльність серед населення з метою підвищення рівня психологічної культури суспільства.
14. Здійснювати діагностику та експертизу психологічних властивостей і станів, особливостей розвитку різних сфер особистості та особливостей груп.
15. Здійснювати аналіз соціальних потреб у застосуванні психологічних методів та технологій задля розв'язання актуальних проблем суспільства.
16. Здатність використання нормативно-правових документів у своїй професійній діяльності.

Ректор

**Декан факультету
управління та бізнесу**

Керівник проектної групи

В.М. Шейко

В.Ю. Степанов

А.М. Большакова

Матриця взаємозв'язку результатів навчання та компетентностей

	К 1	К 2	К 3	К 4	К 5	К 6	К 7	К 8	К 9	К 10	К 11
PH 1	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+
PH 2	-	+	-	-	+	+	+	+	-	+	+
PH 3	-	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+
PH 4	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+
PH 5	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+
PH 6	+	+	-	-	+	+	+	-	-	-	-
PH 7	+	-	-	-	+	+	+	-	-	+	-
PH 8	+	-	+	-	-	-	+	+	+	-	+
PH 9	-	-	-	+	-	-	-	-	+	+	+
PH 10	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-
PH 11	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-
PH 12	+	-	+	+	-	-	-	+	+	+	-
PH 13	+	-	-	+	+	-	-	+	+	+	+
PH 14	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-
PH 15	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-	+
PH 16	-	+	-	-	+	+	-	+	+	+	+

ІІІ. ВИМОГИ ДО СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Визначаються Положенням про систему забезпечення якості освітньої діяльності в ХДАК (затверджено Вченою радою ХДАК, протокол № 11 від 29.05.2015 р.)	Принципи та процедури забезпечення якості освіти
Визначаються Положенням про організацію освітнього процесу в ХДАК (затверджено Вченою радою ХДАК, протокол № 11 від 29.05.2015 р.)	Моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм
Визначаються Положенням про оцінювання в ХДАК	Щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти
Визначаються Положенням про педагогічне і наукове підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, затверджених наказом МОН України № 567 від 24.01.2013 р.	Підвищення кваліфікації науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників
Визначається вимогами до матеріально-технічного забезпечення спеціальності	Наявність необхідних ресурсів для організації освітнього процесу
Визначаються Положенням про організацію освітнього процесу в ХДАК	Наявність інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом
Розміщення на сайті ХДАК у відкритому доступі	Публічність інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації
Перевірка на плагіат	Запобігання та виявлення академічного плагіату

Ректор

**Декан факультету
управління та бізнесу**

Керівник проектної групи

В.М. Шейко

В.Ю. Степанов

А.М. Большакова

**Розподіл змісту освітньо-професійної програми
та максимальний навчальний час за циклами підготовки**

Цикл підготовки	Навчальний час	
	акад. годин	кредитів ECTS
1. ОBOB'ЯЗКОВІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ		
1.1. Цикл загальної підготовки (ЗПО)	780	26
1.2. Цикл професійної підготовки (ППО)	3810	127
Всього:	4590	153
2. НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИБОРОМ СТУДЕНТІВ		
2.1. Цикл загальної підготовки: дисципліни за вибором студентів (ЗПВС)	360	12
2.2. Цикл професійної підготовки: дисципліни за вибором студентів (ППВС)	1800	60
Всього:	2160	72
ПРАКТИКА (ППП)	450	15
Загальна кількість:	7200	240

Ректор

Декан факультету
управління та бізнесу

Керівник проектної групи

В.М. Шейко
В.М. Шейко

В.Ю. Степанов
В.Ю. Степанов

А.М. Большакова
А.М. Большакова

Перелік навчальних дисциплін ОПІ за циклами

Назва навчальної дисципліни	Навчальний час	
	акад. годин	кредитів ECTS
1. ОBOB'ЯЗКОВІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ		
1.1. Цикл загальної підготовки (ЗПО)		
ЗПО 1. Історія України	90	3,0
ЗПО 2. Іноземна мова за професійним спрямуванням	150	5,0
ЗПО 3. Історія Української культури	90	3,0
ЗПО 4. Українська мова за професійним спрямуванням	90	3,0
ЗПО 5. Філософія	90	3,0
ЗПО 6. Анатомія та еволюція нервової системи	90	3,0
ЗПО 7. Психофізіологія	90	3,0
ЗПО 8. Антропологія	90	3,0
1.2. Цикл професійної підготовки (ПП)		
ППО 1. Вступ до спеціальності	270	9,0
ППО 2. Загальна психологія	570	19,0
ППО 3. Психологія особистості	165	5,5
ППО 4. Основи психологічної практики (практична психологія)	165	5,5
ППО 5. Психологія сім'ї	90	3,0
ППО 6. Соціальна психологія	240	8,0
ППО 7. Психодіагностика	165	5,5
ППО 8. Вікова психологія	165	5,5
ППО 9. Педагогічна психологія	90	3,0
ППО 10. Техніки психологічного тренінгу	165	5,5
ППО 11. Історія психології	90	3,0
ППО 12. Основи психологічного консультування	330	11,0
ППО 13. Організаційна психологія	150	5,0
ППО 14. Клінічна психологія	150	5,0
ППО 15. Експериментальна психологія	180	6,0
ППО 16. Математична статистика та математичні методи в психології	90	3,0
ППО 17. Основи психокорекції	330	11,0
ППО 18. Методика проведення психологічної експертизи у різних галузях психології	135	4,5
ППО 19. Правове регулювання професійної психологічної діяльності	120	4,0
ППО 20. Психологічний спецпрактикум	150	5,0
Всього:	4590	153
2. ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИБОРОМ СТУДЕНТІВ		
2.1. Цикл загальної підготовки (ЗПВС)		
ЗПВС 1. Дисципліна за вибором 1	90	3,0
ЗПВС 1.1. Основи демографії		
ЗПВС 1.2. Педагогіка		

Назва навчальної дисципліни	Навчальний час	
	акад. годин	кредитів ECTS
ЗПВС 2. Дисципліна за вибором 2	90	3,0
ЗПВС 2.1. Соціологія		
ЗПВС 2.2. Політологія		
ЗПВС 3. Дисципліна за вибором 3	90	3,0
ЗПВС 3.1. Інформаційні системи та технології		
ЗПВС 3.2. Релігієзнавство		
ЗПВС 4. Дисципліна за вибором 4	90	3,0
ЗПВС 4.1. Основи біології та генетики людини		
ЗПВС 4.2. Основи медичних знань		
ЗПВС 5. Фізичне виховання (факультатив)	-	-
2.2. Цикл професійної підготовки (ППВС)		
ППВС 1. Дисципліна за вибором 1	90	3,0
ППВС 2. Дисципліна за вибором 2	90	3,0
ППВС 1-2.1. Психологія спілкування		
ППВС 1-2.2. Психологія управління		
ППВС 1-2.3. Психологія лідерства		
ППВС 3. Дисципліна за вибором 3	90	3,0
ППВС 3.1. Конфліктологія		
ППВС 3.2. Психологія культури		
ППВС 4. Дисципліна за вибором 4	90	3,0
ППВС 4.1. Патопсихологія		
ППВС 4.2. Спеціальна психологія		
ППВС 5. Дисципліна за вибором 5	90	3,0
ППВС 6. Дисципліна за вибором 6	90	3,0
ППВС 7. Дисципліна за вибором 7	90	3,0
ППВС 5-7.1. Психосоматика		
ППВС 5-7.2. Основи сімейного психологічного консультування		
ППВС 5-7.3. Рекрутинг		
ППВС 5-7.4. Психологія PR-діяльності		
ППВС 5-7.5. Психологія масової комунікації		
ППВС 5-7.6. Основи психіатрії		
ППВС 8. Дисципліна за вибором 8	90	3,0
ППВС 9. Дисципліна за вибором 9	90	3,0
ППВС 8-9.1. Диференціальна психологія		
ППВС 8-9.2. Психологія праці та інженерна психологія		
ППВС 8-9.3. Психологія професійних деструкцій		
ППВС 10. Дисципліна за вибором 10	90	3,0
ППВС 11. Дисципліна за вибором 11	90	3,0
ППВС 12. Дисципліна за вибором 12	90	3,0
ППВС 13. Дисципліна за вибором 13	90	3,0
ППВС 10-13.1. Психологія екстремальних ситуацій		
ППВС 10-13.2. Психологічний супровід сім'ї		
ППВС 10-13.3. Управлінський консалтинг		

Назва навчальної дисципліни	Навчальний час	
	акад. годин	кредитів ECTS
ППВС 10-13.4. Психологія девіантної поведінки		
ППВС 10-13.5. Організація психологічної служби		
ППВС 10-13.6. Зоопсихологія та порівняльна психологія		
ППВС 10-13.7. Основи наркології		
ППВС 10-13.8. Профілактика та розв'язання конфліктів у сім'ї		
ППВС 10-13.9. Психологія рекламної діяльності		
ППВС 10-13.10. Психологія впливу		
ППВС14. Дисципліна за вибором 14	150	5,0
ППВС 15. Дисципліна за вибором 15	150	5,0
ППВС 14-15.1. Психологічна допомога в кризових та надзвичайних ситуаціях		
ППВС 14-15.2. Профілактика сімейного насильства		
ППВС 14-15.3. Психологія тимбилдингу (командоутворення)		
ППВС 14-15.4. Суїцидологія		
ППВС 16. Дисципліна за вибором 16	150	5,0
ППВС 16.1. Психологія профілактично-виховної роботи з дітьми		
ППВС 16.2. Психологія прийняття рішень		
ППВС 17. Дисципліна за вибором 17	90	3,0
ППВС 18. Дисципліна за вибором 18	90	3,0
ППВС 17-18.1. Юридична психологія		
ППВС 17-18.2. Політична психологія		
ППВС 17-18.3. Основи психотерапії		
Всього:	2160	72
3. ПРАКТИКА (ППП)		
ППП 1.1. Навчальна практика «Ознайомча навчальна практика»	90	3,0
ППП 1.2. Виробнича практика «Психодіагностична практика у соціокультурній сфері»	240	8,0
ППП 1.3. Виробнича практика «Психокорекційна практика у соціокультурній сфері»	120	4,0
Всього:	450	15
Загальна кількість:	7200	240

Ректор

**Декан факультету
управління та бізнесу**

Керівник проектної групи

В.М. Шейко

В.Ю. Степанов

А.М. Большакова

АНОТАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

1. ЦИКЛ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ (ЗП)

ЗПО 1. Історія України

Мета: – ознайомлення студентів з сутністю історичного процесу, що відбувався на території сучасної України від доби первісного суспільства до сьогодення.

Предмет: історичний процес, що відбувався та відбувається на території сучасної України.

Завдання: висвітлити етапи етногенезу українців; дослідити соціально-економічні та політичні процеси, які мали місце в історії України; визначити місце історії України у всесвітній історії.

Навчальні результати / досягнення: цілісне бачення історичного процесу, що відбувався на території України від доби первісного суспільства до сьогодення; вміння оцінювати й узагальнювати історичні явища, встановлювати між ними причинно-наслідкові зв'язки; розуміння місця історії України у всесвітньо-історичному процесі.

Зміст дисципліни: Давня історія України. Середньовічна історія України. Ранньонові історія України. Нова історія України. Новітня історія України

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПО 2. Іноземна мова за професійним спрямуванням

Мета: навчити студентів спілкуватись англійською мовою в межах визначеної тематики, сформувати навички і вміння з усіх видів мовленнєвої діяльності, дати знання з англійської мови за професійним спрямуванням для їх подальшого удосконалення з урахуванням професійного напрямку студентів, потреб та інтересів.

Предмет: мовленнєва діяльність іноземною мовою.

Завдання: засвоєння студентами правил вимови звуків; читання буквосполучень; написання знаків транскрипції; основні особливості системи голосних, приголосних, фонем англійської мови; артикуляцію голосних, приголосних; правила наголосу в англійській мові; правил утворення різних частин мови; утворення множини іменників; правил вживання означеного і неозначеного артикля; види займенників і їх місце в реченні; модальні дієслова та їх еквіваленти; правила утворення кількісних, порядкових числівників; правил утворення та вживання часів групи Indefinite, Continuous, Perfect, Perfect Continuous в активному стані; порядок слів у реченні; типи речень за структурою та Мета висловлювання; будову безособових речень; утворення та вживання способів дієслів (The Indicative Mood, The Subjunctive Mood); безособові форми дієслова (The Infinitive, the Gerund, the Participle); правило узгодження часів; структуру речень в непрямій мові; правил трансформації прямої мови в непряму; утворення та вживання умовного способу (the Conditional Mood); форм інфінітиву та основні конструкції з інфінітивом (The Complex Subject, the Complex Object); додаткове значення модальних дієслів; основні правила словотворення; синтаксичні особливості сполучень слів в англійському реченні, норми правопису мовних одиниць, що складають фонд активної лексики; лексичний мінімум одиниць з програмової тематики курсу.

Навчальні результати / досягнення: вміння сприймати монологічне та діалогічне мовлення викладача, студентів безпосередньо та у фонозапису; перекладати прочитаний чи прослуханий текст; читати програмові тексти уголос, а також про себе з досить повним розумінням основної думки, логічної структури та важливих деталей; читати «про себе» і розуміти інформацію; висловлювати програмний лексичний матеріал у підготовленому та не підготовленому монологічному та діалогічному мовленні; сприймати на слух монологічне та діалогічне мовлення носіїв, брати участь у бесіді, спираючись на передбачені програмою лексичні, фонетичні та граматичні явища, словотворчі моделі; читати програмні тексти уголос, а також про себе з досить повним розумінням основної думки, логічної структури та важливих деталей; вести спілкування у письмовій формі за тематикою, передбаченою програмою, спираючись на правила графіки та орфографії англійської мови; письмово перекладати окремі речення; скласти листа англійською мовою.

Зміст дисципліни: Знайомство. Родина та родинні стосунки, характер та зовнішність, майбутня робота та професія. Відносини в сім'ї. Розпорядок дня, робочий день. Вихідний день, проведення вільного

часу. Подорож по Україні. Подорож по Великобританії. Система освіти в Україні. Вища освіта в Україні. Наш університет. Система освіти Великобританії та США. Найбільші університети світу. Психологія як наука. Відчуття та нервова система, сприйняття, навчання, пам'ять та мислення, зростання та розвиток.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 165 годин / 5,5 кредитів ECTS.

ЗПО 3. Історія Української культури

Мета – ознайомлення студентів з сутністю історико-культурних процесів в Україні.

Предмет: історико-культурні процеси в Україні.

Завдання: ознайомити студентів з джерелами і методами дослідження історії української культури; висвітлити основні етапи розвитку української культури; визначити місце української культури у всесвітній культурній спадщині.

Навчальні результати / досягнення: цілісне розуміння історико-культурних процесів, що відбувалися в Україні; вироблення у студентів вміння оцінювати та узагальнювати історико-культурні явища; розуміння студентами місця історії України у всесвітньому історико-культурному процесі.

Зміст дисципліни: Українська культура: сутність і витоки. Культура України-Русі доби високого середньовіччя (кін. X – перша половина XIII ст.). Українська культура пізнього середньовіччя (друга половина XIII – XVI ст.). Українська культура раннього нового часу (XVII–XVIII ст.). Українська культура першої половини XIX ст. Українська культура другої половини XIX ст. Українська культура першої половини XX ст. Українська культура другої половини XX – початку XXI ст.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПО 4. Українська мова за професійним спрямуванням

Мета викладання дисципліни: підвищення загального мовного рівня студентів, знайомство з особливостями офіційно-ділового стилю мовлення як в усній, так і в письмовій формах.

Предмет: офіційно-діловий стиль української мови.

Завдання: надання студентам знань щодо основних видів ділової документації психолога, особливості їх ведення та вимоги до оформлення.

Навчальні результати / досягнення: вміння практично застосувати у широкій сфері діяльності різних фахівців ведення наступної документації: заява-зобов'язання, доручення, відомість, довідка, наказ, договір, протокол, витяг з протоколу, характеристика, постанова, акт, розпорядження, таблиця, лист, оголошення, список, накладна, запрошення, розписка.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПО 5. Філософія

Мета – формування у студентів цілісних уявлень про зародження та розвиток філософської думки, а також про сучасні філософські проблеми природи, людини і суспільства, оволодіння теорією та методологією пізнання суспільного розвитку, основними формами та методами наукового пізнання.

Предмет: історичний розвиток філософської думки, сучасні філософські проблеми людства.

Завдання: надання студентам знань про особливості предметної ідентифікації філософії; специфіку філософського мислення; основні функції філософії; базові категорії філософії, їх зміст і функції; історичні типи філософії та основні парадигми філософування; основні етапи розвитку філософської думки; сучасні тенденції розвитку науки, культури і філософії; глобальні проблеми людства, їх причини та філософські шляхи вирішення.

Навчальні результати / досягнення: вміння оперувати філософськими поняттями; аналізувати праці філософів і педагогів, виявляти їх креативну сутність та соціально значущі ідеї; порівнювати філософські концепції представників різних філософських шкіл; обґрунтовувати власну позицію; оформляти власні дослідження відповідно до вимог, визначених програмою навчального курсу.

Зміст дисципліни: Філософія як соціокультурний феномен. Основні етапи розвитку філософської думки. Філософія як специфічний тип пізнання. Філософія Стародавнього Сходу. Антична філософія. Специфіка філософії Середньовіччя та епохи Відродження. Філософія Нового

часу та Просвітництва. Класична німецька філософія. Змістовий модуль II. Посткласична філософія. Проблеми онтології, аксіології та соціальної філософії. Посткласична філософія сер. XIX – поч. XX ст. та основні напрямки філософії XX-XXI ст. Онтологія: проблема реальності буття. Гносеологія: знання як об'єкт філософського розуміння. Свідомість як філософська проблема. Філософська антропологія: розуміння сутності людини. Аксіологія: людина в системі цінностей. Предмет і завдання соціальної філософії.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПО 6. Анатомія та еволюція нервової системи

Мета – висвітлити анатоμο-фізіологічні особливості нервової системи; будову, розвиток і функції спинного та головного мозку, периферичної нервової системи, загальні принципи і особливості структурної організації автономної нервової системи, пірамідних провідних шляхів, морфофункціональні особливості лімбічної системи.

Предмет: анатоμο-фізіологічні особливості нервової системи.

Завдання: надання студентам знань про філогенез центральної нервової системи; напрямки еволюції нервової системи; рефлекторну діяльність нервової системи; електричні потенціали мозку; функції центральної і периферичної нервової системи.

Навчальні результати / досягнення: вміння щодо порівняння анатомії нервової системи безхребетних і хребетних тварин; визначення будови і функцій нервової тканини; визначення будови спинного мозку і спинномозкових нервів; надання характеристики відділам головного мозку та черепно-мозковим нервам; визначення коефіцієнту функціональної асиметрії мозку.

Зміст дисципліни: Предмет і завдання анатомії та еволюції нервової системи. Історія розвитку та основні досягнення сучасної анатомії, фізіології нервової системи. Еволюція нервової системи. Біологічне значення, загальний план будови і властивості нервової системи. Будова і функції спинного мозку. Будова, функції головного мозку. Лімбічна система, зони кори великого мозку. Захворювання нервової система та їх профілактика. Анатомія, фізіологія сенсорних систем.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПО 7. Психофізіологія

Мета – розкрити фізіологічні основи психічних явищ; дослідити поведінку при різних експериментальних впливах на фізіологічні процеси; з'ясувати співвідношення між психікою та нейрофізіологічними процесами мозку; вивчити об'єктивно реєстраційні порушення фізіологічних функцій, які зумовлюють психічні процеси сприймання, запам'ятовування, мислення, емоцій тощо.

Предмет: фізіологічні основи психічних явищ.

Завдання - надання студентам знань про: передачу і переробку сенсорних сигналів; механізми переробки інформації в сенсорних системах; фактори виникнення емоцій; індивідуальні відмінності емоцій; нейроанатомію емоцій; структуру процесу мислення; статеві відмінності і інтелектуальні функції; механізми творчої діяльності; свідомість і модулюючу систему мозку; види навчання і нейронні феномени пластичності.

Навчальні результати / досягнення: вміння щодо діагностики типу нервової системи; оцінки працездатності головного мозку; визначення рухливості нервових процесів під час групового обстеження; вивчення співвідношення першої і другої сигнальної системи; визначення порогу слухової чутливості та функціонального стану зорового аналізатора; визначення об'єму сприйняття; оцінки працездатності людини при виконанні роботи, яка потребує уваги; дослідження різних видів пам'яті; визначення рис характеру і темпераменту; оцінки логічного мислення за методикою «відшукування аналогій»; визначення активності вербального і наочно-образного мислення; дослідження мислення і мовлення за спрямованим асоціативним експериментом; дослідження екстраверсії/інтроверсії і нейротизму.

Зміст дисципліни: Предмет і принципи психофізіологічних досліджень. Загальна характеристика нервової системи. Сучасні методи дослідження в психофізіології. Психофізіологія відчуття. Психофізіологія сенсорних процесів. Предмет і принципи психофізіологічних досліджень. Загальна характеристика нервової системи. Сучасні методи дослідження в психофізіології. Психофізіологія відчуття. Психофізіологія сенсорних процесів. Психофізіологія сприйняття. Психофізіологія уваги. Психофізіологія пам'яті. Психофізіологія навчання. Психофізіологія

сприйняття. Психофізіологія уваги. Психофізіологія пам'яті. Психофізіологія емоцій. Мислення і мова. Психофізіологія свідомості.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПО 8. Антропологія

Мета – закласти підґрунтя розуміння природи людини, висвітлити морфофізіологічні ознаки населення земної кулі, процес походження людини, расогенез та етогенез.

Предмет: закони існування населення земної кулі.

Завдання: ознайомлення з біологічною історією людини; ознайомлення з матеріальною й духовною культурою викопних і сучасних людей; формування системи знань про людину.

Навчальні результати / досягнення: вміння розуміти біологічну історію людини; матеріальну й духовну культуру викопних і сучасних людей; одонтологічні особливості людей; гематологічні особливості людей; дерматогліфічні особливості людей.

Зміст дисципліни: Методика антропологічних досліджень. Предмет і завдання курсу антропології. Короткий історичний нарис розвитку поглядів на походження людини. Антропометрія та антропоскопія. Антропометричні точки. Одонтологія. Гематологія. Дерматогліфіка. Сучасне людство: єдність розмаїття, походження. Міжгрупово мінливість морфофізіологічних ознак. Антропогенез. Загальні уявлення про раси.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПВС 1.1. Основи демографії

Мета – дослідження загальних і специфічних закономірностей відтворення населення у суспільно-історичній зумовленості цього процесу, формування знань про розвиток і динаміку народонаселення, сучасні демографічні процеси у світі та в Україні.

Предмет: закономірності відтворення населення у суспільно-історичній зумовленості цього процесу.

Завдання - надання студентам знань про: основні демографічні категорії та поняття, основні демографічні закони та закономірності; демографічні категорії; основні методи вивчення демографічних досліджень; концепцію відтворення населення.

Студент повинен *вміти*: визначати головні поняття й категорії демографії; характеризувати методологічні підходи і методи аналізу демографічних процесів і структур; давати характеристику основних демографічних процесів у світі; розраховувати демографічні коефіцієнти; робити кількісний аналіз і вимірювання демографічних процесів і структур; аналізувати демографічні процеси на різних територіях України; пояснювати причини та фактори демографічних змін на різних територіях світу.

Зміст дисципліни: Зміст, структура й методологія демографії як науки. Методологічні засади демографії. Історія розвитку демографії. Демографічні коефіцієнти. Джерела вивчення відтворення населення. Статистичний аналіз чисельності та складу населення. Історичні типи відтворення населення. Демографічні процеси в суспільстві. Народжуваність. Смертність і тривалість життя. Шлюб і сім'я. Демографічна політика. Міграція і відтворення населення. Демографічна ситуація в Україні та інших країнах.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПВС 1.2. Педагогіка

Мета викладання дисципліни: сформувати знання про педагогічний вплив та основні його форми та методи.

Предмет: педагогічні процеси навчання та виховання особистості.

Завдання: надання студентам знань щодо специфіки педагогіки як науки про виховання і навчання особистості; завдань, методів дослідження та основних категорій педагогіки, зв'язку з іншими науками; сутності і особливості національного та інтернаціонального виховання, його мету, завдання і методи; характеристик процесу навчання, його типів, форм, методів та принципів організації; змісту педагогічних здібностей і педагогічної майстерності; методологічних основ загального змісту навчально-виховного процесу; системи і організації неперервної освіти в Україні та інших країнах світу.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння застосовувати основні форми та методи виховання; використовувати передовий педагогічний досвід та інноваційні форми навчання та виховання.

Зміст дисципліни: Предмет, завдання, структура та міжпредметні зв'язки педагогіки як науки. Методологія педагогічного дослідження. Дидактика як теорія навчання. Змістові та процесуальні характеристики процесу навчання. Зміст, принципи, методи і форми організації навчання. Сутність і особливості національного та інтернаціонального виховання. Педагогічні здібності та педагогічна майстерність вчителя. Система і організація неперервної освіти в Україні та інших країнах світу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПВС 2.1. Соціологія

Мета – опанування категоріальним апаратом соціології, формування у майбутніх спеціалістів системи знань про соціальну систему суспільства, розуміння сутності соціального життя та соціальної структури суспільства, а також навичок аналізу соціальних явищ і процесів, соціальної діяльності та поведінки.

Предмет: соціальна система суспільства, закономірності соціального життя.

Завдання – надання студентам знань про: основні структурні елементи і рівні соціологічного знання; основні категорії соціології; еволюцію уявлень про суспільство та його походження; складові елементи соціальної структури суспільства, сутність соціальної стратифікації; основні соціологічні концепції особистості, соціологію сім'ї, молоді, праці.

Навчальні результати / досягнення: вміння характеризувати об'єкт і предмет соціології, структуру соціологічного знання; розкрити зміст основних етапів розвитку соціологічної думки; охарактеризувати сутність, основні засади функціонування і розвитку суспільства; аналізувати процеси в соціальній структурі суспільства; розкрити об'єкт і предмет соціології молоді, сім'ї, політики.

Зміст дисципліни: Соціологія як наука. Предмет і функції соціології. Історичні етапи розвитку соціології. Становлення соціологічної думки в Україні. Суспільство як цілісна система. Особистість як суб'єкт і об'єкт суспільних відносин. Соціальна структура суспільства. Соціологія молоді. Соціологія сім'ї. Етносоціологія і соціологія нації. Соціологія культури. Соціологія політики. Соціологія праці й управління. Методика та техніка соціологічних досліджень.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПВС 2.2. Політологія

Мета – ознайомлення студентів з основами сучасної політичної науки та закріплення знань про політичні інститути, процеси та явища.

Предмет: політичні інститути, процеси та явища.

Завдання – надання студентам знань з історії політичної думки та теорії політичної науки; вироблення у студентів навичок виокремлювати теоретичні і прикладні аспекти політологічного знання, раціонального та ірраціонального в політиці; отримання знань та уявлень про природу сучасних політичних процесів, сутність і різновиди політичних систем та режимів; набуття досвіду критичного оцінювання різноманітних теоретичних підходів та шкіл, що існують в політології.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння визначати теоретичні, духовні, прикладні та інструментальні компоненти політичного знання, їх роль і функції в підготовці політичних рішень, у забезпеченні особистого внеску до суспільно-політичного життя; орієнтуватися в основних світових та вітчизняних політичних школах, концепціях і напрямках; володіти навичками політичної культури, вміти застосувати політичні знання в своїй професійній та громадській діяльності.

Зміст дисципліни: вміння аналізувати теоретико-методологічні засади політології. Історія зарубіжних політичних вчень. Історія української політичної думки. Політична сфера суспільства. Етнонаціональні спільності і політика. Політична влада. Демократія в політичному житті суспільства. Політична система суспільства. Держава як базовий інститут політичної системи суспільства.

Правова, соціальна держава та громадянське суспільство. Політична культура. Політичні конфлікти. Україна і світовий політичний процес.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПВС 3.1. Інформаційні системи та технології

Мета – удосконалити знання про програмне забезпечення та використання його у своїй діяльності.

Предмет: закономірності використання інформаційних систем та технологій.

Завдання: надання студентам знань про структуру і можливості сучасної обчислювальної техніки; застосування ЕОМ в емпіричних психологічних дослідженнях; поняття алгоритму та програми; властивості алгоритму; архітектуру сучасних ПЕОМ; основні поняття операційної системи MS-DOS; роботу в середовищі MS-DOS; основи програмування на одній з мов високого рівня (бейсик або Паскаль).

Навчальні результати / досягнення: вміння будувати арифметичні та логічні вирази, основні синтаксичні конструкції: присвоєння, умовний оператор, підпрограми; вміння працювати з файлами, комп'ютерною графікою; редагувати тексти за допомогою ПЕОМ; використовувати програми комп'ютеризованого психологічного тестування та пакети програм аналізу даних.

Зміст дисципліни: арифметичні та логічні вирази, основні синтаксичні конструкції: присвоєння, умовний оператор, підпрограми; робота з файлами, комп'ютерна графіка; редагування тексту за допомогою ПЕОМ; використання програм комп'ютеризованого психологічного тестування та пакетів програм аналізу даних.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПВС 3.2. Релігієзнавство

Мета – формування знань основних релігієзнавчих концепцій та основних умінь орієнтуватись у просторі релігійного життя, узгоджувати свою професійну діяльність з конституційно-правовими принципами свободи совісті.

Предмет: Релігії та їх роль у житті суспільства і окремої людини, різноманітності релігійних конфесій, їх історії, сучасного стану і взаємних стосунків, особливо у питаннях релігійного досвіду власного народу.

Завдання – надання студентам знань про: особливості релігійних конфесій, вплив релігійного досвіду на розвиток суспільства.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння адекватно орієнтуватись у вирі релігійного життя та своєчасно попереджувати можливі конфлікти релігійного характеру, налагоджувати толерантну комунікацію в суспільстві.

Зміст дисципліни: Релігієзнавство як галузь науки, його значення для практичних психологів. Зміст і класифікація релігійних вірувань. Світові релігії. Буддизм. Християнство як світова релігія. Іслам. Релігія і церква в Україні: історія і сучасність. Свобода совісті. Правові принципи свободи конфесійного вибору.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПВС 4.1. Основи біології та генетики людини

Мета – висвітлити особливості життєдіяльності організму в різні періоди онтогенезу, цитологічні, біохімічні основи спадковості людини закономірності успадкування ознак, функції органів, систем органів і організму в цілому в міру його росту і розвитку, своєрідність функції на кожному віковому етапі.

Предмет: особливості життєдіяльності організму в різні періоди онтогенезу.

Завдання - надання студентам знань про: біохімічні основи спадковості і мінливості; еволюцію, структуру і функціонування еукаріотичного геному; біологічні основи репродукції

людини; генетичні системні механізми онтогенезу; методи вивчення спадковості людини; особливості процесів дихання, травлення, обміну речовин, теплорегуляції, виділення в регуляції і узгодженості функцій організму людини та взаємозв'язку організму з навколишнім середовищем; вплив мутагенних факторів на спадковість людини, про здійснення зв'язку з навколишнім середовищем і фактори, що зберігають здоров'я і такі, що порушують його.

Навчальні результати / досягнення: вміння застосовувати методи спадковості людини для вивчення закономірностей передачі ознак із покоління в покоління; застосування аналізу родоводів для визначення типу успадкування тієї чи іншої ознаки, тієї чи іншої хвороби в кожному окремому випадку; складання прогнозу для нащадків залежно від того, як успадковується певне захворювання; застосування конкретних знань для пояснення фізіологічних процесів, еволюційних особливостей, екологічних ситуацій; розпізнавання органів і систем органів, пояснення зв'язку між їх будовою і функцією; пояснення шкідливості впливу факторів ризику на здоров'я людини, прогнозування наслідків впливу людини на природні екосистеми.

Зміст дисципліни: Біохімічні основи спадковості. Цитологічні основи спадковості. Основні поняття і терміни сучасної генетики. Особливості спадковості людини. Діти з особливостями психофізіологічного розвитку. Біологія опорно-рухової, дихальної, видільної систем. Морфо-функціональні особливості системи крові та кровообігу. Біологія опорно-рухової системи. Морфо-функціональні особливості системи крові та кровообігу. Особливості будови і функції органів дихання. Морфо-функціональні особливості видільної системи людини. Анатомо-фізіологічні особливості шкіри. Обмін речовин та енергії. Залози внутрішньої секреції. Анатомія і фізіологія аналізаторів. Обмін речовин та енергії. Енергія харчування. Залози внутрішньої секреції, вплив гормонів на ріст і розвиток організму.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ЗПВС 4.2. Основи медичних знань

Мета – оволодіння студентами знаннями, уміннями, які б сприяли охороні здоров'я, формуванню здорового способу життя, забезпечували надання першої медичної допомоги в загрозливих ситуаціях, догляд за хворими та потерпілими.

Предмет: медичні знання.

Завдання - надання студентам знань про: основні завдання, методи і принципи валеології; сутність поняття «здоровий спосіб життя»; вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на здоров'я людини; основи раціонального харчування; основи психічного здоров'я та аутопсихотерапії; причини ризику та основи профілактики різних соматичних і психосоматичних захворювань;

Навчальні результати / досягнення: вміння визначати рухову активність та складати індивідуальні оздоровчі програми; використовувати сучасні методики діагностики здоров'я; вести щоденники самоконтролю стану організму.

Зміст дисципліни: Соціальна медицина та організація охорони здоров'я. Історія охорони здоров'я в Україні. Система охорони здоров'я в Україні. Принципи та організація лікувально-профілактичної допомоги. Етичні гарантії права на охорону здоров'я, медичну допомогу і медичне страхування. Аналіз державної політики в галузі охорони здоров'я. Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я. Адаптація. Фактори, що впливають на здоров'я людини. Гігієна та організація санітарно-епідеміологічної служби. Природне і соціальне в житті людини. Екологія і здоров'я. Валеологія – наука про здоровий спосіб життя. Проблеми здоров'я людини в сучасному суспільстві. Фізичне здоров'я індивіда. Чинники здоров'я. Спосіб життя. Довголіття і здоров'я. Харчування і здоров'я. соціальні умови здоров'я. Профілактика і шляхи запобігання шкідливим звичкам. Рухова активність і здоров'я. Місце фізичної культури у підтриманні та зміцненні рівня здоров'я. Раціональна організація життєдіяльності. Методологічні основи і фактори раціональної організації життєдіяльності людини.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. ЦИКЛ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ (ПП)

ППО 1. Вступ до спеціальності

Мета – ознайомити студентів-першокурсників зі сферами та особливостями професійної діяльності бакалавра практичної психології, зі змістом та організаційними формами підготовки фахівця з практичної психології у вищому навчальному закладі, сформувати початкові уміння та навички інформаційно-аналітичної діяльності в галузі психології, розвивати професійне мислення та сприяти професійному самовизначенню.

Предмет: професійна діяльність практичного психолога.

Завдання - надання студентам знань про: особливості студентського віку, труднощі входження у процес професійного навчання, причини навчальної неуспішності та умови успішного навчання студентів; структуру та освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти в Україні; нормативні документи, що визначають зміст освіти та навчання у вищій школі; форми організації навчального процесу, права й обов'язки студента вищого навчального закладу; особливості самостійної роботи студента, його саморозвитку та саморегуляції; сфери професійної діяльності, виробничі функції, типові задачі, професійно-етичні засади діяльності психолога у закладах науково-дослідної, прикладної та практичної психології; структуру, функції, основні завдання, головні напрями та зміст діяльності психологічної служби України, види, зміст та форми професійної діяльності психолога.

Навчальні результати / досягнення: вміння орієнтуватись у нормативно-правових документах, що регламентують навчання студента у вищому навчальному закладі та діяльність психолога; використовувати можливості різноманітних форм аудиторної, самостійної, науково-дослідної роботи студента, поточного та підсумкового контролю у вищому навчальному закладі для здобуття міцних знань і професійного становлення; здійснювати пошук джерел і каналів інформації, добирати та структурувати матеріал для розкриття певного питання, теми чи проблеми в усній або письмовій формі.

Зміст дисципліни: Основи самоорганізації навчальної діяльності студента у вищому навчальному закладі. Студент як об'єкт і суб'єкт навчання у вищому навчальному закладі. Особливості системи вищої освіти України. Самостійна робота студента, його саморозвиток та саморегуляція. Професія – психолог. Система психологічної служби. Центри та заклади науково-дослідної, прикладної та практичної психології в Україні. Особливості професійної діяльності психолога та вимоги до його особистості. Етичне регулювання професійної діяльності психолога.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 270 годин / 9 кредити ECTS.

ППО 2. Загальна психологія

Мета – на основі теоретичних знань озброїти уміннями і навичками використання закономірностей психічної діяльності людини в умовах практичної діяльності.

Предмет: загальні закономірності психічної діяльності людини

Завдання - надання студентам знань про: основні категорії, поняття загальної психології; історичні передумови, перспективи розвитку психології; головні теоретичні напрями сучасної психології, теоретично обґрунтовані методи дослідження психічних процесів та особистості, зміст і структуру особистості, її індивідуально-типологічні прояви.

Навчальні результати / досягнення: вміння дотримуватися певного методологічного підходу до психологічного дослідження та аналізу психічних процесів та особистості клієнта; орієнтуватись у різноманітних теоріях, критично аналізувати різні підходи до основних психологічних категорій, враховувати отримані знання в практичній діяльності; визначати основні властивості особистості, психологічні механізми детермінації її поведінки; враховувати індивідуальність, неповторність, внутрішній потенціал самотворення особистості.

Зміст дисципліни: Психологія як наука. Психіка як предмет психології. Сенсорно-перцептивна сфера людини. Когнітивна сфера людини. Емоційно-вольова сфера особистості. Особистість як предмет психологічного дослідження. Індивідуально-типологічні властивості особистості. Особистість і діяльність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 570 годин / 19 кредитів ECTS.

ППО 3. Психологія особистості

Мета – дати цілісне уявлення про особистість, її будову, рушійні сили розвитку, індивідуально-типологічні прояви, характеристики особистості, її розвиток і формування в процесі діяльності і спілкування, становлення впродовж життєвого шляху.

Предмет: особистість.

Завдання – надання студентам знань про: міждисциплінарний статус проблеми особистості; традиційне і сучасне психологічне трактування особистості; зміст концепцій вітчизняних психологів С.Рубінштейна, Б.Ананьєва, В.М'ясищева; методологічні принципи дослідження особистості; зарубіжні теорії і напрями дослідження особистості; особливості типологічного підходу до особистості; стратегії дослідження особистості.

Навчальні результати / досягнення: вміння використовувати методи об'єктивної (пояснювальної), описової психології для дослідження і розуміння особистості; скласти психологічну характеристику особистості; виявляти рівень особистісного розвитку людини; орієнтуватися у віковій і статевій специфікації особистості; вміти орієнтуватися в ціннісних орієнтаціях і типах особистості; орієнтуватися в особливостях особистості в конфлікті і кризі та вміти надати консультацію; орієнтуватися в специфіці впливу діяльності та різних сфер життєдіяльності, праці, пізнання, спілкування на активно-діяльний стан особистості; використовувати прийоми оптимальної регуляції своєї життєдіяльності.

Зміст дисципліни: Предмет, методологія і методи, системний підхід до особистості. Типологічний та диференційний підхід до особистості. Предмет, основні уявлення і проблеми психології особистості. Системно-структурний підхід до особистості. Методологія і методи дослідження особистості в психології. Типологічний та диференційний підхід до особистості. Розвиток і формування особистості. Соціалізація та життєвий шлях особистості. Саморозвиток особистості. Теорії особистості.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 165 годин / 5,5 кредитів ECTS.

ППО 4. Основи психологічної практики (практична психологія)

Мета – забезпечити професійну компетентність практичних психологів у сфері кваліфікованого надання психологічної допомоги.

Предмет: психологічна допомога як провідний вид практичної професійної діяльності психолога.

Завдання – надання студентам знань та вмінь щодо: основних закономірностей та форм надання різних видів психологічної допомоги та професійного спілкування з клієнтами; основних професійних та етичних вимог до процесу та результату психологічної допомоги.

Навчальні результати / досягнення: вміння визначати сутність та призначення різних видів психологічної допомоги, визначати тип та сутність психологічних проблем, орієнтуватися у запитах клієнтів, застосовувати різні види емпатичного слухання у спілкуванні з клієнтами.

Зміст дисципліни: Види надання психологічної допомоги. Поняття психологічного консультування. Основні принципи психологічної практики. Види моделей психологічної допомоги. Сфери застосування психологічної практики. Професійна етика та професійний етикет. Поняття психологічної проблеми. Види запитів. Мотиви звернення клієнтів до психолога. Типи клієнтів та їх проблематика. Алгоритм психологічної сесії. Слухання клієнта. Емпатія в консультативному процесі. Типові помилки психологічної практики та їх профілактика. Психологічна діагностика. Консультативний центр. Супервізія у психологічній практиці. Структура супервізорської сесії.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 165 годин / 5,5 кредитів ECTS.

ППО 5. Психологія сім'ї

Мета – ознайомити студентів із основними положеннями психології сім'ї як галузі психологічної науки, формувати вміння та навички практичної психологічної діяльності в галузі

психології сім'ї.

Предмет: сім'я як соціально-психологічна система.

Завдання – надання студентам знань про: еволюцію сімейних стосунків; соціально-психологічну модель сімейних стосунків, тенденції розвитку сучасної сім'ї; особливості мотивації вступу у шлюб; особливості та завдання дошлюбного та передшлюбного періодів; руйнівні тенденції шлюбу та сім'ї; вплив сім'ї на розвиток кожного з її членів; основні завдання позитивного сімейного консультування.

Навчальні результати / досягнення: вміння виявляти основні психологічні проблеми сучасної сім'ї; застосовувати психодіагностичні методи дослідження сім'ї; проводити психологічну просвітницьку роботу; надавати психологічну допомогу членам сім'ї.

Зміст дисципліни: Соціально-психологічна модель подружньо-сімейних стосунків. Особливості дошлюбного періоду. Проблема любові та шлюбу. Характеристика молоді сім'ї. Чинники успішності та задоволеності шлюбно-сімейним життям. Особливості дитячо-батьківських стосунків. Руйнівні тенденції шлюбу та сім'ї. Розлучення і його наслідки. Діагностика особливостей сімейних стосунків. Основи сімейного консультування.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППО 6. Соціальна психологія

Мета – надання студентам знань щодо закономірностей психічного розвитку людини у соціумі, механізмів міжособової взаємодії, психологічних особливостей великих та малих соціальних груп.

Предмет: закономірностей психічного розвитку людини у соціумі.

Завдання – надання студентам знань про: історичні передумови виникнення та перспективи розвитку соціальної психології; категорії та методи соціальної психології; основні теоретичні напрями у сучасній соціальній психології; різні підходи до проблем особистості та її соціалізації; засоби соціально-психологічного впливу в процесі спілкування; особливості міжособистісної та міжгрупової взаємодії в різних видах і формах суспільної діяльності; функціонування соціальних груп, структуру внутрішньогрупових і міжгрупових відносин.

Навчальні результати / досягнення: вміння осмислено використовувати термінологічний апарат; застосовувати в психолого-педагогічній діяльності методи соціальної психології; визначити психологічні параметри вивчення і оцінки сформованості активної життєвої позиції особистості, закріплювати її потребу в самоствердженні і самовираженні; використовувати прийоми комунікації для успішної взаємодії з людьми; враховувати специфіку проблем міжособистісної взаємодії у своїй практичній діяльності; організовувати міжособистісну взаємодію у малій групі; аналізувати соціально-психологічні явища у великих групах; у практичній роботі враховувати специфіку ментальності населення.

Зміст дисципліни: Місце і роль соціальної психології в системі наукового знання. Соціальна психологія особистості та групи. Основи психології спілкування. Проблеми взаємодії в соціальній психології. Соціальна психологія груп і масових явищ.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 240 годин / 8 кредитів ECTS.

ППО 7. Психодіагностика

Мета – засвоєння студентами наукового розуміння основ проектування, адаптації і застосування психодіагностичних методів; озброєння студентів систематизованими знаннями в області теорії і практики постановки психологічного діагнозу; формування у студентів уміння комплексного застосування основних методів психодіагностики і інтерпретації отриманих результатів.

Предмет: основи проектування, адаптації і застосування психодіагностичних методів.

Завдання – надання студентам знань про: предмет і методи психодіагностики, її понятійно-категоріальний апарат; загальні проблеми діагностики, місце і роль психодіагностики в системі інших наук, взаємозв'язки теоретичних проблем даної науки з психологічною практикою; класифікацію

психодіагностичних методик, області їх застосування; вимоги, що пред'являються до розробників психодіагностичних методик і правила їх застосування; психометричні основи проектування, розробки, адаптації і оцінки ефективності психодіагностичних методик; правила планування і проведення психодіагностичного обстеження, рішення психодіагностичних задач; професійні та етичні вимоги до користувачів і розробників психодіагностичних методик.

Навчальні результати / досягнення: вміння орієнтуватися в різноманітних видах тестів для вибору необхідного вирішення певної проблеми; проводити повноцінне психодіагностичне дослідження з використанням тестів; робити математичну обробку отриманих результатів психодіагностичного дослідження; робити інтерпретацію отриманих даних та висновки; розробляти самостійно тести; проводити адаптацію та перевірку тестів по основних психометричних критеріях.

Зміст дисципліни: Предмет психодіагностики. Історія розвитку психодіагностики. Вимоги до психодіагностичних методик та користувачів-психологів. Визначення і класифікація тестів. Розробка первинної форми тесту. Вибір типу задач відповідно до характеру відповідей. Вибір шкал для тестів. Аналіз результатів розв'язування задач відповідно до їх трудності і дискримінативності. Використовування в психодіагностиці проєктивних тестів. Обґрунтування тестів як вимірювальних інструментів та їхня інтерпретація. Тестові норми. Психодіагностика розумового розвитку і загальних здібностей. Психодіагностика рис. Психодіагностика мотивації. Психодіагностика самосвідомості. Психодіагностика міжособистісних відносин. Підготовка, проведення і обробка результатів тестових випробувань.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 165 годин / 5,5 кредитів ECTS.

ППО 8. Вікова психологія

Мета – озброєння студентів знаннями психологічних закономірностей розвитку особистості на різних етапах онтогенезу, а також здійснення практичної підготовки студентів для роботи з людьми різних вікових категорій.

Предмет: психологічні закономірності розвитку особистості на різних етапах онтогенезу.

Завдання – надання студентам знань про: основи вікової психології: предмет, методи, основні закономірності, принципи і структуру науки, її сучасні теоретичні концепції; загальні закономірності розвитку психіки людини: умови, чинники, рушійні сили; особливості пізнавальних процесів, емоційно-вольової, мотиваційної сфер, індивідуально-психологічних характеристик людей різного віку.

Навчальні результати / досягнення: вміння застосовувати отримані знання з вікової психології для організації діяльності і спілкування особистості в різні вікові періоди; враховувати в навчально-виховному процесі сенситивні періоди розвитку людини; враховувати вікові особливості людини в психолого-педагогічній роботі; орієнтуватися на нормативи кожного вікового періоду у психодіагностичній та психокорекційній роботі; аналізувати витoki психологічних проблем індивіда в його онтогенезі.

Зміст дисципліни: Вікова психологія як наука. Поняття психічного розвитку, його особливості та ознаки. Особливості розвитку психіки в пренатальному періоді та на першому році життя дитини. Психічний розвиток дитини в ранньому дитинстві, дошкільному та шкільному періодах. Психологія підлітка та старшокласника. Загальна характеристика психології дорослого періоду життя. Специфіка психічного розвитку людини у різні періоди дорослості.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 165 годин / 5,5 кредитів ECTS.

ППО 9. Педагогічна психологія

Мета – озброєння студентів знаннями психологічних закономірностей навчання і виховання, особливостей педагогічної діяльності, а також здійснення практичної підготовки студентів для роботи з різними суб'єктами навчально-виховного процесу.

Предмет: психологічні закономірності навчання і виховання.

Завдання – надання студентам знань про: методологічний апарат педагогічної психології; психологічні особливості навчання та виховання; види соціальних інститутів виховання і методів

формування творчої, активної особистості на різних етапах онтогенезу; психологічну сутність педагогічної діяльності.

Навчальні результати / досягнення: вміння аналізувати психологію дітей в різні вікові періоди для створення умов, що сприяють конструктивному формуванню особистості; враховувати психологічні механізми, закономірності виховання та навчання при роботі з різними суб'єктами навчально-виховного процесу; орієнтуватися в сучасних підходах та технологіях навчання знанням і поняттям, формування умінь і навичок, з Мета здійснення психологічної допомоги з питань конструктивного розвитку цих процесів; аналізувати педагогічну діяльність вчителя та допомагати йому оволодівати психологічними методами і прийомами самовдосконалення та саморегуляції.

Зміст дисципліни: Педагогічна психологія як наука і навчальний предмет. Психологічні основи оптимізації навчання. Психологія навчання обдарованих і невстигаючих дітей. Загальні питання психології виховання, педагогічної діяльності та психології вчителя. Взаємодія вчителя із соціальним оточенням, адаптація його до умов професійної діяльності. Вікові аспекти виховання.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППО 10. Техніки психологічного тренінгу

Мета – забезпечити опанування студентами теоретичними знаннями і практичними навичками застосування тренінгу в роботі з дітьми і батьками, педагогами і лікарями, агентами у справах продажу і керівниками різних рівнів.

Предмет: організація та проведення соціально-психологічного тренінгу.

Завдання – надання студентам знань про: теоретичні засади підготовки і проведення тренінгу; типи і види тренінгових занять; принципи і психологічний зміст взаємодії у тренінговій групі; структуру і компоненти тренінгу; критерії оцінювання ефективності тренінгу.

Навчальні результати / досягнення: вміння самостійно підготувати програми тренінгу; підбирати вправи та ігри для тренінгу; обговорювати і коригувати програму з викладачем; самостійно проводити тренінг із наступним обговоренням і оцінкою членами навчальної групи сильних і слабких сторін тренера-стажиста.

Зміст дисципліни: Теорія психотренінгу в сучасній психологічній науці. Психологічний тренінг: поняття, історія, принципи. Психологічний зміст взаємодії у тренінговій групі. Вивчення потреби у тренінгу. Планування і дизайн тренінгу. Компоненти тренінгу. Організація тренінгу. Стандарти тренерської роботи та індивідуальний стиль тренера. Оцінювання ефективності тренінгу. Види тренінгових груп. Практикум проведення тренінгу. Тренінг ділового спілкування. Елементи тілесноорієнтованої терапії в соціально-психологічному тренінгу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 165 годин / 5,5 кредитів ECTS.

ППО 11. Історія психології

Мета – сприяти засвоєнню знань з історії виникнення та розвитку психологічної науки, основних тенденцій та концепцій наукової думки від найдавніших часів до наших днів, якісній підготовці фахівця до майбутньої професійної діяльності.

Предмет: виникнення та розвиток психологічної науки.

Завдання – надання студентам знань про: предмет історії психології, її завдання та принципи; закономірності розвитку предмета психології; етапи становлення та розвитку психологічних знань; основні персоналії, їх досягнення, ідеї засновників напрямків і шкіл світової психології; ключові положення основних психологічних теорій; методи та головні підходи до вивчення ключових проблем психології; тенденції розвитку наукових психологічних знань за кордоном та в Україні.

Навчальні результати / досягнення: вміння визначати передумови, впливи, взаємозв'язки тих чи інших ідей, теорій; простежувати історію розвитку ідей та психологічних шкіл; ідентифікувати тексти, точки зору корифеїв психології; визначати тенденції розвитку філософсько-психологічних ідей та поглядів; моделювати зміст певних психологічних понять (відповідно до епохи, школи, автора); об'єктивно сприймати та оцінювати погляди різних авторів на розуміння психологічних проблем.

Зміст дисципліни: Історія психології як галузь психологічної науки. Психологія стародавнього

світу. Розвиток психологічних знань в Середні віки та епоху Відродження. Психологічна думка Нового часу та епохи Просвітництва. Зародження та становлення світових психологічних шкіл у XIX–XX ст. Еволюція основних шкіл та напрямків психології у середині XX ст. Розвиток психологічної думки в Росії та Україні.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППО 12. Основи психологічного консультування

Мета – розкрити особливості психологічного консультування; сформувати у студентів уявлення про основні теоретичні засади консультування; розвинути навички застосування базових технік консультування.

Предмет: особливості психологічного консультування.

Завдання – надання студентам знань про: основні закономірності організації та проведення психологічного консультування; основні підходи до психологічного консультування; роль консультанта у перебігу психологічного консультування.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння організовувати психологічне консультування; відслідковувати особливості роботи з певними типами психологічних проблем; відслідковувати межі проведення психологічного консультування; враховувати особистісні особливості учасників консультації; особливості формування пізнавальної та емоційно-вольової сфери особистості; застосовувати отримані знання у професійній діяльності.

Зміст дисципліни: Поняття та принципи психологічного консультування. Техніки психологічного консультування. Межі психологічного консультування. Особистість консультанта. Методи психологічного консультування. Основні підходи до психологічного консультування. Етапи консультування. Консультативний контакт.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS.

ППО 13. Організаційна психологія

Мета – створення умов для забезпечення організаційної грамотності психолога, що відображається у порозумінні ним специфіки сучасного стану організаційних теорій та практики, особливостей роботи психолога в різних за якістю організаціях.

Предмет: психологічні закономірності існування організацій.

Завдання – надання студентам знань про: теорії організації та еволюцію організаційних феноменів; сучасний стан організаційної психології, технік професійного аналізу психологічних проблем в організації; особливості психологічного підходу в психології; класичні та сучасні теорії організацій; особливості використання поняття «організація» як об'єкту, процесу та властивість об'єкту; типологічні особливості сучасних організацій; роль та особливості формування цільових настанов організацій; особливості комунікацій та інформаційних процесів в різних типах організацій.

Навчальні результати / досягнення: вміння виявляти організаційні феномени та їхні психологічні складові; аналізувати зміст класичних та сучасних психологічних теорій організації; ставити та обговорювати теоретичні та практичні проблеми організаційної психології; діагностувати, аналізувати та розробляти психологічні технології для вирішення психологічних проблем різних типів організацій.

Зміст дисципліни: Психологічна концепція організації трудового процесу. Організаційні структури. Сприйняття цілей організації її членами. Об'єм інформації і креативність організації. Організаційна культура та її виміри. Організація як динамічний процес. Психологічні технології та їхні характеристики. Рівні оцінки психологічних технологій. Конфлікти в організаціях та психологічні технології їхнього запобігання та розв'язання. Інноваційні процеси в організації. Мотивація інноваційної діяльності. Психологічні бар'єри у впровадженні інновацій в організації.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППО 14. Клінічна психологія

Мета – ознайомити студентів з сучасними теоретичними уявленнями та практичними напрацюваннями в галузі психологічної діяльності в системі охорони психічного здоров'я.

Предмет: психологічна діяльність в системі охорони психічного здоров'я.

Завдання – надання студентам знань про: сучасний стан психологічної служби; теоретичні основи клінічної психології; сучасні методи діагностики функціональних станів, особливо найбільш інформативних щодо раннього виявлення порушень і патологій; сучасні методи психологічного корекції та психологічної реабілітації.

Навчальні результати / досягнення: вміння провести огляд людини; провести аналіз її психоемоційного стану; визначити її психологічні особливості; зробити професіограму; проаналізувати і зробити висновки за результатами психологічного дослідження; провести диференційну діагностику психічного стану людини; скласти і науково обґрунтувати рекомендації при психологічній корекції; скласти і науково обґрунтувати рекомендації для направлення людини з психопатологією до спеціаліста-психіатра.

Зміст дисципліни: Предмет і завдання клінічної психології. Фундаментальні поняття медичної психології. Клінічне опитування пацієнта, принципи, етапи. Клінічні прояви психічної норми та патології. Основні симптоми та синдроми розладів психіки: порушення сприйняття та мислення, емоцій, волі, потягів. Основні симптоми та синдроми розладів психіки: порушення пам'яті, інтелекту, свідомості, ознаки дефіцитарності психічних функцій. Основні симптоми та синдроми розладів психіки: особистість, розлади особистості. Порушення психіки при соматичних захворюваннях. Психологічні особливості та порушення психіки у осіб з захворюваннями органів дихання та серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту. Психологічні особливості та порушення психіки у осіб з хворобами ендокринної системи, гінекологічними та функціональними сексуальними розладами. Психологічні особливості та порушення психіки у осіб з больовим синдромом, розладами харчової поведінки, психовегетативним синдромом, розладами сну. Психологічні особливості хірургічного, терапевтичного, травматологічного пацієнта. «Внутрішня картина хвороби». Медико-психологічні аспекти соматичних хвороб. Вікова клінічна психологія. Психогігієна. Психопрофілактика. Види психопрофілактики. Психопрофілактика психічних захворювань.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

ППО 15. Експериментальна психологія

Мета – ознайомити студентів із методологією психологічного експерименту, особливостями планування, організацією, проведення експериментального дослідження психіки, можливостями обробки та інтерпретації експериментальних даних.

Предмет: організація та проведення психологічного дослідження.

Завдання – надання студентам знань про: історію розвитку експерименту в психології, місце експериментальної психології в системі наукового знання, особливості становлення експериментального методу в психології; необхідні та обов'язкові вимоги до знань і вмінь експериментатора, деонтологію дослідницької діяльності; теорію і практику експерименту; типи експериментів та їх особливості, структуру експериментального дослідження, його планування і процедури, методи виміру експериментального ефекту та опрацювання результатів.

Навчальні результати / досягнення: вміння використовувати експериментальний метод в практичному дослідженні; формулювати гіпотези щодо причинно-наслідкових зв'язків між фактами; складати та реалізовувати програму експерименту; обробляти та інтерпретувати отримані у ході проведення експерименту дані.

Зміст дисципліни: Предмет і завдання експериментальної психології. Загальнонаукові методи дослідницької роботи. Історія розвитку експериментальної психології. Типи експериментів у психології. Стратегії формування вибірки. Особливості досліджуваних при проведенні експерименту. Надійність і валідність експериментального дослідження. Гіпотези в структурі психологічного дослідження. Змінні в психології. Вимір змінних. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень. Контроль в експериментальному дослідженні. Плани та етапи експериментального дослідження. Спеціальні методи планування експериментального дослідження. Аналіз та інтерпретація результатів експериментів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин / 6 кредитів ECTS.

ППО 16. Математична статистика та математичні методи в психології

Мета – ознайомити студентів із можливостями використання математичних методів як в теорії психологічних досліджень, так і у психологічній практиці, сформулювати початкові уміння та навички застосування статистичних критеріїв для доведення гіпотез психологічних досліджень, розвивати професійне мислення.

Предмет: математичні методи у психологічних дослідженнях та психологічній практиці.

Завдання - надання студентам знань про: структуру, предмет, основні завдання та методи дисципліни; особливості вимірювання у психології, шкали вимірювання; закони розподілу вибіркового характеру; параметричні та непараметричні критерії перевірки статистичних гіпотез; специфіку використання кореляційних, факторних та регресійних залежностей.

Навчальні результати / досягнення: вміння застосовувати математичний апарат в процесі проведення наукового дослідження у різних галузях психології; здійснювати статистичний аналіз та узагальнення соціально-психологічної інформації, забезпечувати формування науково обґрунтованих висновків та пропозицій. готувати аналітичні та статистичні матеріали для доповідей, звітів, статей; тощо; використовувати у соціальній практиці психологічні технології та методики математичної обробки психологічного дослідження, виділяти і оцінювати з їх допомогою соціальні, політичні, культурні вихідні складові соціально-психологічних явищ; формувати мету, конкретні завдання та програми дослідження; створювати емпіричну базу та банки даних; перевіряти гіпотези досліджень відповідними статистичними критеріями.

Зміст дисципліни: Вимірювання у психології. Сукупності та вибірки. Статистична перевірка гіпотез. Статистичне обґрунтування та математичне оформлення залежностей. Математичне планування експерименту.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППО 17. Основи психокорекції

Мета – формування знань методів та технік сучасної психокорекції, розвиток умінь застосування на практиці сучасних технік психологічної корекції, оволодіння знаннями особливостей психологічної корекції, сформулювати комплекс знань, що дозволять кваліфіковано проводити консультування населення у різних закладах.

Предмет: психологічна корекція.

Завдання – надання студентам знань про: предмет психокорекції, її співвідношення з іншими науковими дисциплінами психологічного циклу; еволюцію та сутність основних концепцій щодо структури психокорекції як науки; основні етапи формування психокорекції як наукової дисципліни; сучасну терміносистему психокорекції; сучасні напрямки психокорекції; суть основних законів психокорекції;

Навчальні результати / досягнення: вміння застосовувати базові техніки психологічної корекції різних форм порушень психічної діяльності людини.

Зміст дисципліни: Предмет психокорекції. Методи, методики та техніки. Медицина та психокорекція. Філософія та психокорекція. Психокорекція та культура. Консультування та психокорекція. Педагогіка та психокорекція. Вплив філософії та релігії на сучасні форми психологічної корекції. Сучасні психологічні дослідження та ідеї східних філософсько-релігійних шкіл. Психодрама. Транзактний аналіз. Терапія, що зорієнтована на тіло. Інтегративна та еkleктична психотерапія. Психокорекція в групі.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 330 годин / 11 кредитів ECTS.

ППО 18. Методика проведення психологічної експертизи у різних галузях психології

Мета – ознайомити студентів із загальними основами та методикою проведення

психологічної експертизи в різних галузях психології; формувати уміння та навички інформаційно-аналітичної діяльності в галузі практичної психології.

Предмет: психологічна експертиза у різних галузях психології.

Завдання – надання студентам знань про: структуру, предмет, основні завдання та методи дисципліни; способи відбору психологічних методик для вирішення експертних задач; нормативні положення та рекомендації стосовно оформлення експертної документації; особливості складання експертом соціально-психологічного проекту розвитку особи, трудової групи; нормативні положення та рекомендації стосовно здійснення інженерно-психологічного, ергономічного аналізу об'єктів виробничої сфери методами психологічної і ергономічної експертизи; методи вивчення особливостей клієнта, закономірностей психічної діяльності, чинників, що впливають на якість функціонування психіки людини у різних видах життєдіяльності.

Навчальні результати / досягнення: вміння складати соціально-психологічний проект розвитку особи, трудової групи, проводити психологічний аналіз змісту, процесів і результатів діяльності; аналізувати соціальні та психологічні проблеми зайнятості населення, брати участь у розробці стратегій у роботі з персоналом; упроваджувати програми діагностики та корекції психологічного клімату у колективі, аналізувати конфліктні ситуації у колективі; збирати, аналізувати та узагальнювати нормативні психологічні вимоги та рекомендації, створювати бази даних; на підставі технологічної документації, використовуючи чинну нормативно-правову базу, організувати дотримання санітарно-гігієнічних вимог учасниками трудового процесу з Мета збереження психічного та фізичного здоров'я людей; здійснювати інженерно-психологічний, ергономічний аналіз об'єктів виробничої сфери методами психологічної та ергономічної експертизи; уміти порівнювати та узагальнювати отримані дані психологічної експертизи з нормативними вимогами та рекомендаціями; брати участь у проведенні психологічного консультування та збору первинних даних для проведення психологічних експертиз.

Зміст дисципліни: Вибір і обґрунтування психологічних методик при вирішенні експертних задач. Оформлення експертної документації. Моніторинг соціально-психологічних явищ. Діагностика та корекція конфліктної поведінки. Структура загальних ергономічних вимог і рекомендацій. Методи ергономічної експертизи. Специфіка проведення експертизи в клініці психічних та соматичних захворювань.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 135 годин / 4,5 кредитів ECTS.

ППО 19. Правове регулювання професійної психологічної діяльності

Мета – ознайомлення студентів з особливостями організації і правового регулювання діяльності психолога у різних сферах практичної психології.

Предмет – правове регулювання психологічної діяльності.

Завдання – надання студентам знань про принципи етичного та правового регулювання різних видів практичної психологічної діяльності, стан чинного законодавства щодо правової регуляції професійної діяльності психолога.

Навчальні результати / досягнення: вміння дотримуватися, морально-етичних, деонтологічних та правових норм в проведенні психодіагностики, психологічного консультування, психокорекції, психологічної психотерапії, психореабілітації, психологічної експертизи, психологічному просвітництві та інших видах діяльності.

Зміст дисципліни: Особливості діяльності психологічної служби у різних типах установ. Правове регулювання різних видів психолого-психіатричної експертизи. Правове регулювання дотримання прав клієнтів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS.

ППО 20. Психологічний спецпрактикум

Мета – поглиблений розвиток навичок застосування технік психологічного консультування та психокорекції.

Предмет: техніки психологічного консультування та психокорекції.

Завдання – надання студентам знань про: основні закономірності організації та проведення психологічного консультування та психокорекції; основні підходи до психологічного консультування

та психокорекції; роль психолога у перебігу психологічного консультування та психокорекції.

Навчальні результати / досягнення: поглиблений розвиток у студентів вміння організувати психологічне консультування та психокорекцію; відслідковувати особливості роботи з певними типами психологічних проблем; відслідковувати межі проведення психологічного консультування та психокорекції; враховувати особистісні особливості учасників консультації; особливості формування пізнавальної та емоційно-вольової сфери особистості; застосовувати отримані знання у професійній діяльності.

Зміст дисципліни: Ведення консультативного та психокорекційного процесу. Особливості роботи психолога з клієнтами з розладами поведінки. Особливості роботи психолога з клієнтами з алкогольною залежністю. Особливості роботи психолога з клієнтами із сексуальними проблемами. Особливості роботи психолога з клієнтами у кризових станах. Особливості роботи психолога з клієнтами із суїцидальними намірами. Особливості роботи психолога з клієнтами, які переживають втрату. Особливості роботи психолога з невиліковно хворими клієнтами. Особливості роботи психолога з «немотивованими» клієнтами. Особливості роботи психолога з клієнтами із завищеними вимогами. Особливості роботи психолога з клієнтами – жертвами зґвалтування.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

ППВС 1-2.1. Психологія спілкування

Мета – засвоєння студентами основних теоретичних підходів до вивчення проблем комунікації та спілкування, формування навиків аналізу смислів та змісту комунікаційних актів, навиків розпізнання невербальної сигналізації та емоцій співбесідника, навиків збереження комунікативної рівноваги та ефективності комунікації.

Предмет: психологічні закономірності спілкування.

Завдання – надання студентам знань про: професійну термінологію, що існує в даній сфері; синонімічну термінологію у суміжних сферах, що описують комунікативні процеси та їх складові; особливості вербального та невербального спілкування; особливості міміки, жестів, пози та їх інтерпретацію; інтерпретування – переведення формалізованої інформації в іншу знакову систему смислів та зміст окремих комунікативних актів; характеристику та складові ефективної комунікації.

Навчальні результати / досягнення: вміння обирати джерела та канали інформації, систематизувати та обробляти інформацію; розуміти монологічне повідомлення в рамках визначеної сфери й ситуації спілкування; будувати діалог за змістом тексту; робити записи, виписки, складання плану тексту, письмове повідомлення, що відображає певний комунікативний намір; виявляти зв'язки між елементами інформаційного матеріалу на підставі відомостей про тип та характеристики визначеної системи комунікації встановлювати їх відповідність (невідповідність) меті діяльності; застосовувати компоненти соціолінгвістичної компетенції для досягнення взаємного порозуміння з урахуванням визначеного місця окремих соціо-культурних елементів у культурному контексті; інтегрувати власну діяльність у культурне оточення; визначати найбільш ефективні засоби психологічного впливу на аудиторію, забезпечуючи ефективне застосування (використання) засобів вербальної та невербальної комунікації з аудиторією Розробляти процедуру і техніку психолого-педагогічного спілкування з метою запобігання міжособистісних та міжгрупових конфліктів; підбирати засоби впливу на особистість в залежності від вікових та індивідуальних особливостей.

Зміст дисципліни: Процес комунікації. Зворотний зв'язок у комунікації. Комунікація та спілкування. Види спілкування. Розуміння у комунікації. Механізми розуміння. Фактори, що заважають розумінню. Сприймання комунікантами один одного. Проблема розпізнання істини та неправдивості. Вплив вербальної установки на сприйняття та розуміння іншого. Стереотипи сприйняття людини. Вербальна та невербальна комунікація. Ефективність спілкування. Зв'язок ефективності з цілями та мотивами комунікантів. Характеристика маніпулятивного спілкування; його відміна від ефективного спілкування.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 1-2.2. Психологія управління

Мета – розкриття взаємозв'язку та взаємозалежності теорії і практики управління як соціального феномену та належного місця особистості в контексті психології управлінських відносин.

Предмет: управління як соціальний феномен.

Завдання – надання студентам знань про: вітчизняні та зарубіжні теорії управління, їх психологічний зміст, напрями дослідження пріоритетних напрямів розвитку управлінської теорії в соціальному просторі та освіті України.

Навчальні результати / досягнення: вміння опрацьовувати наукову, інформаційну, практичну літературу про методи досліджень та володіти апаратом психодіагностичного обстеження соціальних груп та особистості в них; з'ясувати базові індивідуальні та професійні профілі особистості та вміння використовувати ці дані у практичній роботі; на основі отриманих даних формулювати об'єктивні висновки та практичні рекомендації.

Зміст дисципліни: Загальні основи психології управління. Управління як соціальний феномен. Психологія управлінських відносин. Психологія впливу в управлінні. Психологія управління груповими явищами та процесами. Психологія управління конфліктними ситуаціями.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 1-2.3. Психологія лідерства

Мета – надання студентам знань з психології лідерства в рамках різних наукових шкіл.

Предмет: психологічні механізми лідерства.

Завдання – надання студентам знань про: психологію індивідуального лідерства, суттєві характеристики лідерства, типологію стилів лідерства, типи поведінки керівника при прийнятті рішень, основні принципи ефективності влади, прийоми ефективного виступу.

Навчальні результати / досягнення: вміння використовувати методи дослідження стилів лідерства і керівництва, визначення своїх стилів лідера, проводити оцінку лідера, характеризувати особистісні якості лідера, визначати психологічний тип особистості, визначати креативний потенціал лідера та його комунікативні здібності.

Зміст дисципліни: лідерство: сутність та історичні етапи вивчення в психології. Характеристики лідерства. Сучасні моделі лідерства. Лідерство як влада. Лідерство як керівництво. Специфіка управлінської комунікації. Психологія політичного лідерства. Особистість політичного лідера. Методи вивчення лідерства та керівництва.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 3.1. Конфліктологія

Мета – оволодіння студентами системою знань про психологічні закономірності формування та розвитку міжособистісних стосунків, а також суперечок та проблем, які виникають у разі їх порушень, практичне формування вмінь та навичок конструктивного підходу та аналізу виникаючих протиріч.

Предмет: психологічні закономірності конфліктів різних типів.

Завдання – надання студентам знань про: предмет, структуру і принципи конфліктології як навчальної дисципліни; методи, що використовує конфліктологічна наука; основні категорії конфліктології; поняття особистості та основні теорії; структуру та об'єктивні складові конфлікту; загальні функції конфліктів та їх вплив на опонентів; умови виникнення суперечок та конфліктів; основні закономірності протікання конфліктів; класифікацію та типологію конфліктів; шляхи попередження і розв'язання конфліктів; конфліктні та агресивні стани особистості; основи переговорних процесів.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння визначати предмет та завдання конфліктології; характеризувати емоційний стан людини з точки зору можливих конфліктних дій; визначати предмет та об'єкт конфлікту; визначати учасників конфлікту; класифікувати конфлікт; аналізувати динаміку протікання конфліктів; розв'язувати та попереджати конфлікти, пов'язані із професійною діяльністю; вести переговорні процеси на різних стадіях конфлікту; планувати та вести посередницьку діяльність; визначати конфліктні та агресивні стани особистості; володіти методиками дослідження службових та особистих конфліктів, володіти

методиками дослідження конфліктності людини та підрозділу; класифікувати методи управління конфліктами; прогнозувати подальші дії учасників конфлікту; застосовувати техніки управління агресивними та конфліктними станами учасників конфлікту; прогнозувати та попереджати конфлікти; здійснювати психологічну допомогу у подоланні конфлікту.

Зміст дисципліни: Конфліктологія в системі соціальних дисциплін. Предмет, завдання та напрямки сучасної конфліктології. Визначення поняття «конфлікт». Причини виникнення конфлікту. Класифікації конфліктів. Конфлікт в колективі. Структура конфлікту. Динаміка конфлікту. Розв'язання конфліктів. Чинники конструктивного підходу до конфліктів. Попередження конфліктів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 3.2. Психологія культури

Мета – підготовка фахівців з розвинутою культурно-психологічною рефлексією, які б вміли аналізувати поведінку людей, що пов'язана з їхньою належністю до різних культурно-історичних епох, етносів і культурних практик.

Предмет: культурно-психологічні особливості людства.

Завдання – надання студентам знань про: предмет, завдання, структура і місце психології культури у системі наукових знань; методи досліджень історичної психології; культурно-психологічні відмінності у способах пізнання світу; психологічний механізм утворення культурних уявлень.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння аналізувати культурно-психологічні особливості психічної діяльності людини, визначати психологічний механізм утворення культурних уявлень

Зміст дисципліни: Історія становлення, предмет, принципи, завдання і методи історичної психології. Історія становлення, предмет і завдання кроскультурної психології. Психологічний вимір культур. Культурний синдром. Культура, особистість, спілкування. Символи духовної культури України. Психологія міграцій і акультурації. Культура і пізнання. Культура, освіта, мова, творчість, довголіття

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 4.1. Патопсихологія

відхиленнями у розвитку психічної діяльності людини; формування вмінь робити психологічний аналіз складних ситуацій взаємодії з особами, які мають відхилення у психічному розвитку.

Предмет: відхилення у психічній діяльності людини.

Завдання – надання студентам знань про: основні категорії патопсихології; історичні передумови та перспективи розвитку патопсихології; види порушень психіки; основні методи психологічної допомоги за відхилень у психічному розвитку.

Навчальні результати / досягнення: вміння аналізувати фактори, які активізують чи гальмують розвиток особистості у процесі онтогенезу та соціогенезу; надавати фахову допомогу особам із відхиленнями у психічному розвитку; розробляти програму патопсихологічного дослідження; аналізувати медичну документацію хворого; дослідити стан психічних функцій, процесів, станів пацієнта; виявити патопсихологічні реєстр-синдроми; інтерпретувати отримані результати патопсихологічного дослідження.

Зміст дисципліни: Загальні поняття патопсихології, порядок патопсихологічного дослідження, методи дослідження. Порушення психічних процесів та свідомості. Соматогенні, органічні та функціональні розлади психіки. Неврози, реактивні та постстресові психози. Психосоматичні захворювання. Ендогенні психози, шизофренія. Епілептична хвороба, інволюційні психози та психози похилого віку. Психологічна діагностика психічних розладів та розладів поведінки у дорослих, відповідні реабілітаційні заходи. Патопсихологічні реєстр-синдроми, сучасні методи психологічної корекції та консультування. Основи дитячої патопсихології. Порушення психічних процесів у дітей, методи їх дослідження, консультування та корекції.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредитів ECTS.

ППВС 4.2. Спеціальна психологія

Мета – ознайомити студентів із різними підходами до проблем психічного розвитку дітей із фізичною та розумовою аномальністю у вітчизняній і зарубіжній теорії і практиці.

Предмет: закономірності психічного розвитку дітей із фізичною та розумовою аномальністю.

Завдання – надання студентам знань про: найпоширеніші дитячі аномалії (порушення слухового і зорового аналізаторів, інтелектуального і мовного розвитку); комплексні порушення розвитку (сліпоглухі діти і діти з поєднанням сенсорного та інтелектуального дефектів); інші дефекти розвитку (порушення опорно-пухового апарата, психопатичні форми поведінки).

Навчальні результати / досягнення: вміння виявляти аномальних дітей із наступним направленням їх через медико-психологічні комісії до відповідних спеціальних закладів; аналізувати причини виникнення того чи іншого аномального розвитку, його особливості; застосовувати методи виявлення і способи корекції.

Зміст дисципліни: Загальні питання теорії спеціальної психології. Історія становлення та розвиток спеціальної психології. Наукові основи спеціальної психології. Структура та особливості особистості з особливими потребами. Психологічна характеристика осіб із порушенням слуху. Сурдологія (сурдопсихологія і сурдопедагогіка). Психологічна характеристика осіб з порушеннями зору. Тифлологія (тифлопсихологія і тифлопедагогіка). Психологічна допомога дітям із порушенням мови та мовлення. Система логопедичної роботи з дітьми. Особливості психологічної підтримки осіб із порушенням розумового та психічного розвитку. Олігофренії. Аутизм. Корекційно-психологічна робота в закладах для дітей-олігофренів. Організація та зміст психокорекційної роботи з дітьми при аутизмі і аутистичних рисах особистості. Система психокорекційної роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку. Особливості психологічної допомоги особам з порушеннями опорно-рухового апарату. Немедикаментозні методи лікування та реабілітації осіб з вадами розвитку. Рефлексотерапія, мануальна терапія. Лікувальна фізкультура, масаж. Супровід дітей із складними порушеннями розвитку та специфіка психологічної їх підтримки. Сучасна система спеціальних освітньо-психологічних послуг. Психолог-дефектолог та його професійна діяльність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 5-7.1. Психосоматика

Мета – надання студентам базових теоретичних знань та практичних навичок з питань діагностики, диференційної діагностики, формулювання діагнозу, призначення адекватного психологічного лікування клієнтам та пацієнтам з психосоматичними розладами.

Предмет: психосоматичні розлади.

Завдання – надання студентам знань про: структуру та організацію психотерапевтичної допомоги в Україні, сучасний стан психотерапевтичної допомоги; теоретичні основи психосоматики та психотерапії; сучасні методи діагностики психосоматичних хвороб та види психотехнік, особливо найбільш інформативних щодо раннього виявлення патології; сучасні методи лікування та інтенсивної психологічної терапії при різній психосоматичній патології.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння провести огляд клієнта; зібрати анамнез і провести його аналіз; оцінити об'єктивний статус клієнта; проаналізувати і зробити висновки за результатами психологічних методів дослідження; зібрати і проаналізувати первинний матеріал для створення рефератів за обраною темою.

Зміст дисципліни: Введення в психосоматику. Діагностика в психосоматиці. Загальні питання терапії психосоматичних розладів. Особливості психосоматичних розладів і методів психотерапії у дитячому віці. Психотерапія при психосоматичних захворюваннях органів дихання та серцево-судинної системи. Психотерапія при психосоматичних захворюваннях шлунково-кишкового тракту і порушеннях харчової поведінки. Психотерапія при психосоматичних захворюваннях ендокринної системи та шкіри. Психотерапія при психосоматичних гінекологічних захворюваннях та функціональних сексуальних порушеннях. Психотерапія при психосоматичних захворюваннях опорно-рухової системи та головному болі. Психотерапія при психосоматичних психовегетативних синдромах та депресії. Психотерапія при психосоматичних проявах інфекційних захворювань та в онкології.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 5-7.2. Основи сімейного психологічного консультування

Мета – ознайомити студентів із основними положеннями сімейного психологічного консультування.

Предмет: психологічне консультування сім'ї.

Завдання – надання студентам знань про: еволюцію сімейних стосунків; соціально-психологічну модель сімейних стосунків, тенденції розвитку сучасної сім'ї; особливості мотивації вступу у шлюб; особливості та завдання дошлюбного та передшлюбного періодів; руйнівні тенденції шлюбу та сім'ї; вплив сім'ї на розвиток кожного з її членів; основні завдання позитивного сімейного консультування.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння виявляти основні психологічні проблеми сучасної сім'ї; застосовувати психодіагностичні методи дослідження сім'ї; проводити психологічну просвітницьку роботу; надавати психологічну допомогу членам сім'ї.

Зміст дисципліни: Соціально-психологічна модель подружньо-сімейних стосунків. Особливості дошлюбного періоду. Проблема любові та шлюбу. Характеристика молодої сім'ї. Чинники успішності та задоволеності шлюбно-сімейним життям. Особливості дитячо-батьківських стосунків. Руйнівні тенденції шлюбу та сім'ї. Розлучення і його наслідки. Діагностика особливостей сімейних стосунків. Основи сімейного консультування.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 5-7.3. Рекрутинг

Мета – ознайомлення студентів з теоретичними засадами, соціально-психологічними закономірностями та механізмами рекрутингових процесів, засвоєння ними можливостей ефективного рекрутингу.

Предмет: психологічні механізми рекрутингу.

Завдання – надання студентам знань про: психологічну природу та значення рекрутингу; основні проблеми та завдання професійного відбору як галузі психологічної науки; заходи професійного психологічного відбору; сутність психологічних проблем професійної діяльності, поняття професійної придатності, професійно важливих якостей; методи психодіагностичного обстеження і прогнозування професійної придатності.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння здійснювати професійний відбір за спеціальностями; використовувати методи діагностики професійної придатності осіб до певного виду діяльності; професіограми та психограми спеціальностей; застосовувати засоби профілактики професійних деформацій.

Зміст дисципліни: Психологічні проблеми формування професійних кадрів. Рекрутинг як соціальна технологія. Пірамідална модель сукупності послуг з підбору персоналу. Агенції з працевлаштування та кадрові агенції. Організація набору і відбору персоналу: залучення персоналу, аналіз змісту роботи, визначення вимог до кандидатів на вакантну посаду. Професійна придатність як системна властивість суб'єкта діяльності. Принципи визначення професійної придатності. Вимоги професій до особистості, поняття професійно важливих якостей. Методичні прийоми психологічного аналізу діяльності. Професіографія як підсумок психологічного вивчення трудової діяльності. Психологічна характеристика методів виявлення професійної придатності людини.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 5-7.4. Психологія PR-діяльності

Мета – формування теоретичних уявлень та практичних навичок у сфері PR-діяльності та реклами

Предмет: психологічні навички у суспільній діяльності та рекламі.

Завдання – надання студентам знань про: Сутність та значення психології PR-діяльності, PublicRelations як невід'ємну частину ефективного управління, про методи підтримки зовнішньої

середі організації, створення внутрішньої корпоративної атмосфери, особливості процесу комунікації, форми та методи обробки інформації, психологічні аспекти процесу рекламного звернення.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння володіти методикою й технологією психологічних основ суспільної діяльності; застосовувати знання спеціальних розділів психології й менеджменту, здобувати навички суспільної діяльності; застосовувати методики дослідницької роботи при аналізі явищ і процесів соціальної сфери, використати результати дослідження.

Зміст дисципліни: Психологія PR-діяльності як наука. PR - напрямок соціальної психології. PR як підсистема менеджменту. Значення інформації в PR-діяльності. Комунікаційний процес як психологічне явище. Психологія комунікаційного процесу. Психологія рекламної акції. Психологічні аспекти PR-діяльності. Психологічні форми роботи в соціумі Ефективні методи PR- діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 5-7.5. Психологія масової комунікації

Мета – формування знань у галузі фундаментальних та прикладних психологічних досліджень у галузі масової комунікації, формування знань теоретичних та методологічних основ психології масової комунікації як науки, формування навичок психологічного аналізу проблем масової комунікації, формування навичок кваліфікованої діяльності у галузі масової комунікації.

Предмет: масова комунікація.

Завдання – надання студентам знань про: предмет психології масової комунікації; розглянути еволюцію та сутність основних концепцій щодо психології масової комунікації як науки; розкрити статус психології масової комунікації як міждисциплінарної сфери знань; розкрити суть основних законів психології масової комунікації.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння орієнтуватися та використовувати сучасні психологічні технології організації масових комунікацій.

Зміст дисципліни: Масова комунікація в сучасному суспільстві. Основні методи досліджень масової комунікації. Психологічні особливості засобів масової комунікації. Масова комунікація: поняття, особливості. Соціально-психологічні особливості окремих видів масової комунікації. Психологічні особливості процесу комунікації. Психологічні ефекти масової комунікації. Психологія пропаганди. Маніпулювання: психологічні аспекти. Переконавання в засобах масової комунікації. Психологія чуток та упереджень. Інформація, що пов'язана з агресією та інформація сексуальної спрямованості в засобах масової інформації. Особливості комунікації в комп'ютерних мережах.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 5-7.6. Основи психіатрії

Мета – ознайомлення майбутніх психологів із сучасними теоретичними і практичними підходами до роботи з хворими з різними формами патології, ускладненими психічними розладами, також власне психічною патологією.

Предмет: різні форми психічних патологій.

Завдання – надання студентам знань про: причини і механізми розвитку порушень окремих психічних функцій, їх клінічні прояви; принципи синдромологічної діагностики; психічні порушення різного ступеня вираженості й тяжкості перебігу при найпоширеніших соматичних психічних захворюваннях.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння виявляти психопатологічні симптоми і синдроми захворювання; надавати психологічну допомогу хворим із психічним порушенням.

Зміст дисципліни: Класифікація психічних розладів. Організація допомоги хворим із психічними порушеннями. Методи психіатричного дослідження. Поняття психопатологічного симптому, синдрому захворювання. Реєстри психічних розладів. Порушення відчуттів, сприймань

уявленнь. Порушення пам'яті. Порушення мислення та інтелекту. Порушення емоцій. Порушення ефекторної сфери. Порушення свідомості та самосвідомості. Психопатологічні синдроми. Невротичні розлади. Психопатії. Ендогенні психози. Реактивні психози. Інволюційні розлади психіки. Психосоматичні розлади.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 8-9.1. Диференціальна психологія

Мета – ознайомити студентів із основними положеннями диференціальної психології як галузі психологічної науки, показати можливості використання диференціально-психологічних знань у психолого-педагогічній практиці, формувати уміння та навички інформаційно-аналітичної діяльності в галузі психології.

Предмет: основні положення диференціальної психології.

Завдання – надання студентам знань про: структуру, предмет, основні завдання та методи диференціальної психології; існуючі підходи до вивчення диференціальної психології; індивідуальну специфіку перебігу психічних процесів; типологічні та індивідуальні відмінності в темпераменті, характері та здібностях людини; особистісні відмінності та структурно-функціональну модель індивідуальності людини; індивідуальні відмінності стилю діяльності та поведінки людини; статево-вікові відмінності.

Навчальні результати / досягнення: вміння виявляти індивідуально-типологічні особливості людини та індивідуальний стиль її діяльності; налагоджувати ефективні взаємовідносини між людиною і оточуючим середовищем; використовувати диференціально-психологічні знання для професійної діяльності.

Зміст дисципліни: Загальні положення та методологічні засади диференціальної психології. Сучасні підходи до вивчення проблем диференціальної психології. Індивідуальна специфіка психічних процесів. Темперамент як психобіологічна основа особистості. Базові компоненти характеру. Здібності та інтелект. Індивідуальний стиль діяльності та поведінки людини. Особистісні відмінності. Структурно-функціональна модель індивідуальності людини. Статево-вікові відмінності між людьми.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 8-9.2. Психологія праці та інженерна психологія

Мета – забезпечити професійну компетентність майбутніх практичних психологів шляхом ознайомлення з психологічними закономірностями трудового процесу, психологічними вимогами до особистості працівника, а також формувати навички здійснення відповідної психологічної допомоги співробітникам організацій, іншим клієнтам;

озброєння студентів знаннями психологічних закономірностей організації виробничої діяльності, психологічних особливостей діяльності оператора в системі «людина-техніка», а також здійснення практичної підготовки студентів для роботи в різних ситуаціях організації виробничого процесу.

Предмет: психологічні закономірності трудового процесу;

психологічних закономірностей організації виробничої діяльності, психологічних особливостей діяльності оператора в системі «людина-техніка».

Завдання – надання студентам знань про: специфіку психології праці як галузі науки; специфіку і значущість трудової професійної діяльності в сучасних соціокультурних умовах, зміст понять праці, професії, психологічного сенсу праці, психологічні ознаки праці та професії; про: основи ергономіки та інженерної психології; психологічні особливості організації виробничої діяльності та оптимізації оточуючого середовища.

Навчальні результати / досягнення: вміння з'ясувати специфіку методів психології праці; класифікувати основні та додаткові методи психологічного дослідження трудової діяльності; усвідомити та значущість власної професії на ринку праці; визначити найбільш адекватні наукові методи її дослідження; вміння застосовувати отримані знання з ергономіки для організації ефективної виробничої діяльності, для створення умов, що сприяють конструктивному формуванню особистості, її вдосконаленню; враховувати психологічні механізми і закономірності сприймання і переробки

інформації різними суб'єктами виробничого процесу; орієнтуватися в сучасних підходах та технологіях організації виробничого середовища, формування умінь і навичок забезпечення ефективності виробництва та тривалого збереження оптимального ритму діяльності суб'єкта в умовах організації виробничих процесів; аналізувати психологічний бік діяльності оператора та допомагати йому оволодівати психологічними методами і прийомами самовдосконалення та саморегуляції.

Зміст дисципліни: Методологічні засади психології праці як наукової дисципліни. Психологічні аспекти становлення професійних кадрів. Фахівець та його професійне становлення. Психологічний супровід професійного становлення особистості.

Загальні питання інженерної психології. Ергономічний аналіз трудової діяльності. Оптимізація середовища системи «людина-машина».

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 8-9.3. Психологія професійних деструкцій

Мета – формування у студентів уявлень про чинники, прояви та види професійної деструкції в структурі особистості фахівця, шляхи її попередження та корекції.

Предмет: система знань щодо деструктивних змін особистості при виконанні професійної діяльності; зовнішніх та внутрішніх факторів, що негативно впливають на результативність професійної діяльності; зміни професійної поведінки людини та появи професійно небажаних якостей.

Завдання – надання студентам знань про: предметну галузь навчальної дисципліни; мету та основні завдання роботи психолога при виявленні профдеформацій; психологічні передумови виникнення профдеформацій в різних професійних сферах; особливості прояву змісту профдеформацій.

Навчальні результати / досягнення: вміння застосовувати набуті знання у практичній роботі; самостійно аналізувати літературу з професійної психології; визначати сутність психологічних явищ у структурі профдеформацій.

Зміст дисципліни: Поняття про професійну деформацію фахівця. Емоційне вигорання та його компоненти. Причини профдеформацій. Роль професійних звичок, стилю спілкування та мислення у виникненні профдеформацій. Чинник дезадаптованості у виникненні профдеформацій. Професійні кризи. Напрями профілактики профдеформацій. Профдеформації в педагогічній діяльності. Профдеформації в лікарській практиці. Профдеформації в правозахисній діяльності. Психологічні аспекти попередження профдеформацій. Діагностика професійної придатності в системі профілактики профдеформацій. Оцінка професійної адаптації фахівця. Психологічний супровід професійної діяльності з метою попередження профдеформацій.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 10-13.1. Психологія екстремальних ситуацій

Мета – вивчення студентами закономірностей взаємодії особистості з професією, особливостей надання психологічної допомоги в екстремальних умовах, соціально-психологічного супроводу професійного становлення особистості в діяльності в екстремальних умовах та забезпечення умов для ефективної професійної діяльності.

Предмет: психологічні особливості екстремальних ситуацій у житті людини.

Завдання – надання студентам знань про: визначення і психологічні особливості екстремальних ситуацій; теоретико-методологічні основи психологічної допомоги в екстремальних умовах; особливості професійної діяльності в екстремальних умовах; сучасні погляди на механізми стресу та його наслідки; принципи та методи психологічної допомоги при посттравматичному стресі; когнітивно-біхевіоральні технології та особливості психодинамічної психотерапії посттравматичних стресових розладів; прийоми саморегуляції в екстремальних умовах.

Навчальні результати / досягнення: вміння надавати психологічну допомогу в екстремальних умовах; проводити психологічне вивчення особливостей професійної діяльності в екстремальних умовах; проводити психологічне забезпечення професійної підготовки фахівців для роботи в

екстремальних умовах; формувати та використовувати комплекс психодіагностичних методів для оцінювання функціонального стану та працездатності в екстремальних умовах.

Зміст дисципліни: Загальна характеристика діяльності в екстремальних умовах. Особливості професійної діяльності в екстремальних умовах. Сучасні погляди на механізми стресу та його наслідки. Принципи та методи психологічної допомоги при посттравматичному стресі. Когнітивно-біхевіоральні технології та особливості психодинамічної психотерапії посттравматичних стресових розладів. Прийоми саморегуляції в екстремальних умовах.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 10-13.2. Психологічний супровід сім'ї

Мета – вивчення даної навчальної дисципліни є ознайомлення курсантів з основними методами, принципами та технологіями психологічного супроводження сімей, що потребують посиленої уваги та підтримки.

Предмет: процес психологічного супроводу сім'ї.

Завдання – надання студентам знань щодо сутності виховного процесу у сім'ї, психологічних особливостей та типів сімей, що потребують особливої уваги, психологічних механізмів управління процесом виховання.

Навчальні результати / досягнення: вміння управляти процесом виховання; розвиток вміння діагностувати рівень власних професійно-значущих якостей, важливих для здійснення виховного процесу та особистісних якостей дитини.

Зміст дисципліни: Поняття та сутність психолого-педагогічного супроводження сім'ї; Методологічні основи та принципи системи психолого-педагогічного супроводження сім'ї; Типи сімей та стилі виховання; Загальна характеристика технологій супроводження сім'ї; Діагностика сімей, Напрямки роботи та особливості сімей, що потребують посиленої психолого-педагогічної підтримки.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 10-13.3. Управлінський консалтинг

Мета – формування у студентів теоретичних знань і практичних навичок з питань організації і здійснення менеджмент-консалтингу.

Предмет: форми та методи управлінського консалтингу

Завдання – надання студентам знань про: сутність та зміст консультативної діяльності; теорію і практику проведення управлінського консультування з використанням професійних консультантів, шляхи становлення і розвитку українського ринку консультативних послуг

Навчальні результати / досягнення: розвиток у студентів - навичок з практичного консультування.

Зміст дисципліни: Предмет, завдання та поняття управлінського консалтингу. Предмет, основні цілі, завдання і зміст дисципліни, її місце, роль і значення для даної спеціальності. Поняття консультативної діяльності і консультативної послуги. Види консультативних послуг. Характерні риси менеджмент-консалтинга і основні етапи його розвитку. Суб'єкти, об'єкти і види управлінського консультування. Поняття консультанта і клієнта. Процес управлінського консультування. Заходи поліпшення системи управління в організації. Форми, структура і зміст договорів на консультативні послуги. Принципи організації консультант-клієнтських відносин. Професійна етика в консультативній діяльності. Український ринок консультативних послуг. Роль консалтингу у процесі удосконалення системи менеджменту організації.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 10-13.4. Психологія девіантної поведінки

Мета – сформулювати знання щодо змісту, видів, психологічних чинників і психологічних особливостей корекції девіантної поведінки особистості, а також сприяти розвитку відповідних умінь і навичок.

Предмет: девіантна поведінка.

Завдання – надання студентам знань про: психологічний зміст поняття «девіантна поведінка»; форми прояву девіантної поведінки; чинники виникнення девіацій у поведінці особистості; вікові і гендерні особливості прояву девіантної поведінки особистості; принципи, стадії, методи психологічної діагностики девіантної поведінки та її чинників; особливості діяльності психолога щодо профілактики девіацій у поведінці особистості; особливості діяльності психолога щодо корекції девіантної поведінки особистості; основні напрями соціально-психологічної реабілітації особистості з девіантної поведінкою.

Навчальні результати / досягнення: вміння виявляти зміст і види девіантної поведінки особистості; визначати чинники, що сприяють відхиленням у поведінці особистості; використовувати методи психологічної діагностики особистості з девіантною поведінкою; подавати психологічну допомогу особистості з девіантної поведінкою, в тому числі телефоном довіри і анонімному консультуванні.

Зміст дисципліни: Психологічні основи девіантної поведінки особистості. Зміст і форми девіантної поведінки особистості. Чинники девіантної поведінки особистості. Гендерно-вікові аспекти девіантної поведінки особистості. Діяльність психолога з подання психологічної допомоги особистості з девіаціями в поведінці Психологічна діагностика особистості з девіаціями поведінки. Психологічні умови профілактики і корекції девіантної поведінки особистості.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 10-13.5. Організація психологічної служби

Мета – розкрити специфіку організації психологічної служби в різних сферах діяльності практичного психолога; підвищити компетентність майбутніх практичних психологів щодо безпосередньої професійної діяльності.

Предмет: психологічна служба в різних сферах діяльності практичного психолога.

Завдання – надання студентам знань про: зміст та структуру організації психологічної служби; нормативно-законодавчу базу психологічної служби; базові засади організації психологічної служби у сфері освіти; базові засади організації психологічної служби в реабілітаційних та соціально-психологічних центрах.

Навчальні результати / досягнення: вміння організовувати психологічні служби в різних сферах професійної діяльності; вміння оформлювати документацію, складати плани, програми, звіти роботи практичного психолога.

Зміст дисципліни: Організація психологічної служби у невиробничій соціокультурній сфері. Організація психологічної служби в реабілітаційних, соціально-психологічних центрах. Теоретичні засади організації психологічної служби в системі освіти.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 10-13.6. Зоопсихологія та порівняльна психологія

Мета – ознайомити студентів із зоопсихологією та порівняльною психологією як галузями психологічної науки та сферою науково-дослідної роботи психолога, показати можливості використання зоопсихологічних знань у психологічній практиці, сформувати початкові уміння та навички інформаційно-аналітичної діяльності в галузі психології, розвинути професійне мислення та сприяти професійному самовизначенню.

Предмет: зоопсихологія та порівняльна психологія як галузі психологічної науки.

Завдання – надання студентам знань про: структуру, предмет, основні завдання та методи зоопсихології та порівняльної психології; філогенетичні та онтогенетичні особливості та механізми психічної діяльності і поведінки тварин; особливості перебігу психічних процесів у тварин; особливості групової поведінки та функціонування тваринних спільнот; соціобіологічні передумови антропогенезу.

Навчальні результати / досягнення: вміння проводити порівняльний аналіз особливостей психічної діяльності людини та тварини; налагоджувати елементарні взаємовідносини між людиною і тваринами; використовувати зоопсихологічні знання для консультативної та психотерапевтичної практики.

Зміст дисципліни: Предмет, завдання і методи зоопсихології та порівняльної психології. Еволюція психіки тварин. Основні форми поведінки тварин. Соціобіологія. Психологія групової поведінки тварин та функціонування тваринних спільнот. Біологічні передумови антропогенезу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 10-13.7. Основи наркології

Мета – ознайомити студентів із клініко-феноменологічними проявами алкоголізму й основними типами наркотичної залежності, сформувати у майбутніх фахівців навички застосування теоретичних знань у практичній діяльності.

Предмет: клініко-феноменологічні прояви алкоголізму й основні типи наркотичної залежності.

Завдання – надання студентам знань про: основні поняття наркології; клініко-феноменологічні прояви основних видів хімічної залежності; основні психологічні механізми формування залежностей; загальну структуру психокорекційних підходів до подолання залежностей.

Навчальні результати / досягнення: вміння діагностувати прояви та причини хімічних залежностей; надавати психолого-психотерапевтичну допомогу на етапі активної медикаментозної терапії залежності; впроваджувати засоби підтримуючої терапії; здійснювати засоби профілактики появи хімічних залежностей людини.

Зміст дисципліни: Алкоголізм, наркоманія, токсикоманія як медико-соціальні проблеми. Організація наркологічної допомоги. Соціально-психологічний аспект організації наркологічної допомоги. Теоретичні аспекти наркології. Етіологія і патогенез наркологічних захворювань. Основні клініко-психопатологічні прояви різних типів хімічної залежності. Клінічне обстеження. Інструментальні методи обстеження. Експериментально-психологічні обстеження наркології. Алкогольна та наркотична залежність жінок. Вікові особливості залежності. Психолого-психотерапевтична та соціальна допомога на етапі активної медикаментозної терапії залежності. Підтримуюча терапія. Психотерапія та інші немедикаментозні методи лікування наркології.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 10-13.8. Профілактика та розв'язання конфліктів у сім'ї

Мета – формування знань у курсантів про психолого-педагогічні механізми, попередження та вирішення конфліктів у сімейних стосунках.

Предмет: соціально-психологічні та педагогічні закономірності реалізації процесів попередження та розв'язання конфліктів у сім'ях на різних стадіях, конфліктологічний моніторинг конфліктних сімейних стосунків.

Завдання – надання студентам знань про: діагностику, аналіз та класифікацію конфліктних ситуацій, конфліктогени спілкування навички та техніки запобігання ескалації конфліктів та агресії, комунікативні та операційні стратегії та тактики поведінки в сімейних суперечках для забезпечення психологічної безпеки дитини.

Навчальні результати / досягнення: вміння діагностики, аналізу та класифікації конфліктних ситуацій, визначення конфліктогенів спілкування, користуватися навичками та техніками запобігання ескалації конфліктів та агресії, застосування комунікативних та операційних стратегій та тактик поведінки в сімейних суперечках для забезпечення психологічної безпеки дитини.

Зміст дисципліни: Профілактика та попередження конфліктних ситуацій в сім'ях, Механізми практичного вирішення сімейних конфліктів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 10-13.9. Психологія рекламної діяльності

Мета – ознайомити студентів із основними положеннями психології реклами як галузі психологічної науки; показати можливості використання рекламно-психологічних знань у психологічній практиці; формувати уміння та навички інформаційно-аналітичної діяльності в галузі психології.

Предмет: основні положення психології реклами.

Завдання – надання студентам знань про: поняття реклами, цілі, функції, види реклами; психотехнологію рекламної стратегії; роль психічних процесів у формуванні рекламних образів; психологію мотивації в рекламі; психотехнології рекламних засобів зі зворотнім зв'язком;

психотехнології рекламних засобів без зворотного зв'язку; сугестивні психотехнології; політичну рекламу; психотехнологію ефективних презентацій, торгових ярмарок та виставок.

Навчальні результати / досягнення: вміння зробити психотехнічний аналіз реклами; визначити психологічну ефективність реклами.

Зміст дисципліни: Сутність та психологічний зміст реклами. Роль психічних процесів у формуванні рекламних образів. Формування довіри до реклами. Психологічна ефективність реклами. Психотехнологія рекламних засобів зі зворотнім зв'язком. Психотехнології рекламних засобів та психологія пропаганди. Психотехнологія рекламної стратегії. Психотехнологія ефективних презентацій, торгових ярмарок та виставок. Психотехнології рекламних текстів. Корпоративна символіка та сугестивні психотехнології у рекламі. Психологія мотивації в рекламі. Підбір світла, кольору, форми в рекламі.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 10-13.10. Психологія впливу

Мета – ознайомити студентів з особливостями та механізмами психологічного впливу.

Предмет: психологічні механізми впливу.

Завдання – надання студентам знань про: зміст та суттєві характеристики психологічного впливу, види і психологічні основи впливу, орієнтуватись у напрямках психологічних досліджень явища впливу, знати правила ефективного здійснення впливу у діловому спілкуванні, концепції соціального впливу, розуміти роль соціальних чинників психологічного впливу у міжособистісній, особистісно-груповій та міжгруповій взаємодії.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння протистояти маніпулятивній аргументації, протистояти сугестивному впливу через самостійність та критичність мислення, складати програму психологічного дослідження явища впливу, використовувати психодіагностичні методики з метою вивчення явища психологічного впливу, здобути навички публічного виступу, ведення телефонної бесіди.

Зміст дисципліни: Феномен психологічного впливу та його характеристики. Спілкування як контекст психологічного впливу. Види психологічного впливу. Маніпуляція, переконування, навіювання. Наслідування, зараження, санкціонування. Особливості ефективного впливу в діловій взаємодії. Правила конструктивного здійснення впливу та протистояння впливу. Види та концепції соціального впливу. Зміст соціального впливу. Психологічний вплив в діловому спілкуванні: телефонна бесіда, переговори, публічний виступ.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 14-15.1. Психологічна допомога в кризових та надзвичайних ситуаціях

Мета – навчити студентів застосовувати набуті теоретичні знання з психології у наданні психологічної допомоги потерпілим в надзвичайних ситуаціях.

Предмет: психологічна допомога потерпілим у кризових та надзвичайних ситуаціях.

Завдання – надання студентам знань про: основні поняття кризової психології; типологію надзвичайних ситуацій, теоретичні моделі гострих та відтермінованих стресових розладів, види, рівні реакцій на надзвичайну ситуацію, особливості переживання надзвичайних ситуацій в різних вікових періодах, а також залежно від особистості постраждалого, культурного та соціального контексту; принципи та підходи, на яких мають ґрунтуватись психологічна діагностика, консультування, психологічна допомога і корекція потерпілих у надзвичайних ситуаціях, конкретні методи надання першої та віддаленої допомоги потерпілим в надзвичайних ситуаціях залежно від особливостей травматичних реакцій.

Навчальні результати / досягнення: формування у студентів вміння орієнтуватись в рівнях та спектрі проблем, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій; обстежувати та надавати психологічні консультації особам, що пережили надзвичайні ситуації; проводити групові психокорекційні заняття з потерпілими від надзвичайних ситуацій різноманітної етіології, різного ступеню важкості, на різних етапах переживання цієї ситуації потерпілими.

Зміст дисципліни: Надзвичайна ситуація та її психологічні наслідки. Гострі та відтерміновані

реакції на надзвичайну ситуацію. Динаміка психологічних реакцій у потерпілих від надзвичайних ситуацій. Індивідуальні особливості переживання стресових реакцій. Діагностичні критерії та епідеміологія гострих та відтермінованих стресових реакцій. Теоретичні моделі ПТСР. Вторинний ПТСР психолога та його профілактика. Загальні особливості психокорекційної роботи з потерпілими від надзвичайних ситуацій. Методи психокорекційної роботи з потерпілими надзвичайних ситуацій. Екстрена психологічна допомога та кризова інтервенція в епіцентрі надзвичайної ситуації. Особливості, правила та принципи діяльності психолога в епіцентрі надзвичайної ситуації. Індивідуальна психологічна допомога у випадку гострих стресових реакцій. Методи групової роботи з потерпілими від надзвичайної ситуації. Методи саморегуляції психологічного стану особистості, їх різновиди та особливості застосування.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

ППВС 14-15.2. Профілактика сімейного насильства

Мета – освоєння студентами закономірностей прояву насильства в сім'ї, наслідків для потерпілих, основних напрямів допомоги жертвам насильства в сім'ї, напрямів психосоціальної роботи з сім'ями, оволодінні практичними навичками здійснення профілактики насильства в сім'ї.

Предмет: Теорія і практика попередження та подолання насильства в сім'ї.

Завдання – надання студентам знань про: прояви та типи насильства в сім'ї, психологічні та соціальні наслідки насильства для жертв, основні напрями психологічної допомоги жертвам насильства в сім'ї, напрями психосоціальної роботи з сім'ями, де є насильство.

Навчальні результати / досягнення: вміння визначати прояви та типи насильства в сім'ї, оцінювати психологічні та соціальні наслідки насильства для жертв, надавати психологічну допомогу жертвам насильства, здійснювати профілактичну психосоціальну роботу щодо насильства у сім'ї.

Зміст дисципліни: Поняття, сутність та види насильства в сім'ї. Причини, фактори та наслідки насильства в сім'ї. Правові засади попередження насильства в сім'ї. Правовий статус органів, уповноважених здійснювати попередження насильства в сім'ї. Форми і методи попередження насильства в сім'ї органами внутрішніх справ України. Шляхи попередження насильства в сім'ї.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

ППВС 14-15.3. Психологія тимблдингу (командоутворення)

Мета – формування знань у галузі фундаментальних та прикладних психологічних досліджень у галузі тимблдингу, засвоєння теоретичних засад та практики тимблдингу, формування знань з методології, технологій та сучасної проблематики тимблдингу, формування навичок психологічного аналізу процесу тимблдингу, формування навичок кваліфікованої діяльності у створенні команд.

Предмет: створення робочих команд.

Завдання: сформувати уявлення студентів про особливості тимблдингу, його сучасний стан та актуальні проблеми. Засвоїти основні підходи до утворення та підтримки ефективності команди. Отримати уявлення про критерії ефективної роботи команди. Ознайомитись з етапами тимблдингу та фазами функціонування команди. Сформувати початкові навички, необхідні в практиці тимблдингу. Засвоїти методи рольового розподілу в команді. Розглянути сучасну систему тренінгів, що застосовуються в тимблдингу.

Зміст дисципліни: Команда: поняття, функції, характеристики. Історична динаміка поглядів на командоутворення. Процес тимблдингу. Командна психологія. Особистісні характеристики членів команди як фактор командоутворення. Організація рольового розподілу в команді. Психологічні методики, що застосовуються в процесі командоутворення. Тренінги командоутворення та командної ефективності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

ППВС 14-15.4. Суїцидологія

Мета – озброєння студентів знаннями клініко-психологічних аспектів розвитку, проявів та особливостей суїцидальних тенденцій, а також основних форм надання відповідної психологічної допомоги суїцидентам та їхньому близькому оточенню.

Предмет: клініко-психологічні аспекти суїцидальних тенденцій.

Завдання – надання студентам знань про: історико-філософський, клініко-психологічний, соціальний ракурс проблеми самогубства; основні методики діагностики суїцидальних тенденцій, критерії визначення ризику самогубства; принципи психологічного аналізу суїцидальних випадків, визначення психологічного сенсу самогубства, його причин і прогнозування виходу; шляхи психологічної допомоги людям, що переживають життєву кризу, здійснювали суїцидальні спроби, пережили суїцид близьких.

Навчальні результати / досягнення: вміння використовувати теоретичні знання основних понять курсу на практиці; проводити психодіагностику з виявлення суїцидальних намірів; здійснювати психодіагностику різних форм відхиленої поведінки; розробляти стратегію соціально-психологічного втручання при різних формах аутоагресивної та делінквентної поведінки; використовувати методи позитивної поведінкової інтервенції в практичній діяльності; розробляти програми психологічної допомоги людям, що переживають життєву кризу, здійснювали суїцидальні спроби, пережили суїцид близьких; надавати психологічну допомогу суїцидентам та їх родичам.

Зміст дисципліни: Суїцидологія як наука. Предмет і методи суїцидології. Семантика і тезаурус термінологічних понять в суїцидології. Нейробіологічна основа суїцидології. Психологічні та патопсихологічні предиктори аутоагресивної поведінки. Загальні особливості та соціодемографічні характеристики аутоагресивної поведінки. Психологічні предиктори аутоагресивної поведінки. Психопатологічні предиктори аутоагресивної поведінки. Психодіагностика аутоагресивної поведінки. Психологічна допомога особам з аутоагресивною поведінкою. Корекція і профілактика аутоагресивної поведінки.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

ППВС 16.1. Психологія профілактично-виховної роботи з дітьми

Мета – оволодіння системою знань, умінь та навичок з питань організації та здійснення заходів профілактики з дітьми щодо запобігання вчиненню ними адміністративних і кримінальних правопорушень.

Предмет: профілактична і виховна робота.

Завдання – надання студентам знань про: організацію і здійснення профілактично-виховної роботи з дітьми, зміст та напрямки профілактично-виховної роботи з дітьми, вікові, психологічні та соціально-педагогічні особливості дітей «групи ризику»,

Навчальні результати / досягнення: вміння надання психологічної допомоги дітям, які потрапили в складні життєві обставини, застосовувати різні форми і методи профілактично-виховної роботи з дітьми.

Зміст дисципліни: Організація і здійснення профілактично-виховної роботи з дітьми. Зміст та напрямки профілактично-виховної роботи з дітьми. Вікові, психологічні та соціально-педагогічні особливості дітей «групи ризику», Правове виховання дітей, Організація надання правової та психологічної допомоги дітям, які потрапили в складні життєві обставини, Форми і методи профілактично-виховної роботи з дітьми.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

ППВС 16.2. Психологія прийняття рішень

Мета – формування у студентів навичок формування, прийняття та оцінки рішень з урахуванням особливостей сприйняття, пам'яті, мислення та соціального аспекту обрання вірного рішення.

Предмет: теоретико-методологічні засади та психологічні механізми прийняття рішень.

Завдання – надання студентам знань щодо психічних особливостей людини та соціально-психологічних факторів, важливих щодо процесу прийняття рішень; надання відомостей щодо бар'єрів та перешкод інноваційного мислення; ознайомлення із механізмами та стратегіями

формулювання, обрання, оцінки та розробки шляхів реалізації рішень; формування навичок застосування індивідуальних та групових процедур прийняття рішень.

Навчальні результати / досягнення: вміння долати бар'єри та перешкоди інноваційного мислення, реалізовувати механізми та стратегії формулювання, обрання, оцінки та розробки шляхів реалізації рішень; застосувати індивідуальні та групові процедури прийняття рішень.

Зміст дисципліни: Загальні уявлення про психологію ухвалення рішень. Предмет теорії ухвалення рішень. Міждисциплінарний характер науки ухвалення рішень. Становлення і розвиток теорії ухвалення рішень. Основні підходи до дослідження проблеми ухвалення рішення. Психологічна теорія ухвалення рішень. Сучасні уявлення про психологію ухвалення рішень. Основні рівні сприйняття навколишнього світу. Роль логічного і образного сприйняття. Теорія пошуку домінантної структури. Теорія конструювання стратегій. Чинники, що впливають на процес ухвалення рішення. Психічні стани, процеси і властивості. Ситуаційні чинники. Зовнішнє середовище. Внутрішнє середовище: організаційна культура; організаційні процеси; ресурси організації. Середовище ухвалення рішень: визначеність; ризик; невизначеність. Інформаційні обмеження. Поведінкові обмеження. Моделювання ухвалення рішення. Основні процедури вироблення групових рішень.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

ППВС 17-18.1. Юридична психологія

Мета – формування у студентів професійної самосвідомості щодо використання психологічних знань в системі правовідносин.

Предмет: психологічні закономірності функціонування системи правовідносин.

Завдання – надання студентам знань про: психологічні особливості особистості правопорушника та злочинних груп; проблеми та методи кримінальної, судової психології.

Навчальні результати / досягнення: вміння складати психологічний портрет правопорушників (злочинців), оцінювати належність особи до кримінального середовища; діагностувати поведінку особистості; аналізувати структуру злочинної групи, визначати статус її окремих учасників.

Зміст дисципліни: Предмет, система, методи юридичної психології. Історія розвитку юридичної психології. Детермінанти злочинної поведінки. Психологічні особливості злочинця та особливості індивідуального злочину. Злочинні групи, типологія. Соціально-психологічні основи юридичної діяльності. Психологічна консультація і судово-психологічна експертиза.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 17-18.2. Політична психологія

Мета – ознайомити студентів з проблемами теорії і практики сучасної політичної психології; сформувати початкові уміння та навички інформаційно-аналітичної роботи в галузі політичної психології; розвивати професійне мислення та сприяти професійному самовизначенню.

Предмет: теорія і практика сучасної політичної психології.

Завдання – надання студентам знань про: структуру, проблематику, основні завдання, головні напрями досліджень у галузі політичної психології; основні етапи становлення політичної психології як науково-психологічної дисципліни; концепції та теорії західних і вітчизняних дослідників, що найбільше вплинули на розвиток політико-психологічної думки.

Навчальні результати / досягнення: вміння планувати емпіричні політико-психологічні дослідження; здійснювати аналіз поточних політичних подій та ситуацій з психологічного погляду; здійснювати пошук джерел та каналів інформації для розкриття певного питання у галузі політичної психології.

Зміст дисципліни: Предмет, структура, методи політичної психології та її місце в системі гуманітарних наук. Історія становлення політичної психології як окремої психологічної дисципліни. Психологія масової політичної свідомості та поведінки. Політичне лідерство: мотивація, Я-концепція, ухвалення політичних рішень. Психологія політичної соціалізації особистості. Психологія політичного тероризму.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППВС 17-18.3. Основи психотерапії

Мета – ознайомлення студентів з основними підходами світової психотерапії, стратегіями та тактиками психотерапевтичного впливу.

Предмет: основні підходи світової психотерапії.

Завдання – ознайомити студентів з основними поняттями психотерапії; сформувати уявлення про специфіку різних психотерапевтичних підходів; сформувати у студентів навички надання психотерапевтичної допомоги.

Навчальні результати / досягнення: вміння застосовувати набуті знання на практиці; самостійно аналізувати літературу з психотерапії та консультування; визначати сутність психологічних явищ, які потребують психологічної допомоги, в процесі діяльності; зіставляти різноманітні психотерапевтичні підходи до досліджуваних проблем; застосовувати основні психотерапевтичні методи; управляти професійним саморозвитком.

Зміст дисципліни:

Основні підходи у світовій психотерапії. Загальні методи психотерапевтичного впливу. Психотерапевт як професія. Фактори психотерапевтичної дії.

Поняття групової динаміки. Цілі психотерапевтичної групи. Норми групи. Ролі в групі. Групова згуртованість. Групова напруга. Актуалізація попереднього досвіду (проекція). Концепція психоаналізу З. Фрейда. Основні технічні процедури психоаналізу. Постфрейдисти та подальший розвиток психотерапії. Патогенетична психотерапія В.М. Мясищева. Поведінкова психотерапія. Когнітивна психотерапія. Рационально-емоційна психотерапія. Клієнт-центрована терапія К. Роджерса. Гештальт-терапія. Інтегративна модель психотерапії. Методи аутогенної релаксації.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

3. ПРАКТИКА (ППП)

ППП 1.1. Навчальна практика «Ознайомча навчальна практика»

Мета навчальної практики – удосконалення і закріплення базових теоретичних знань із щодо предмету та завдань психологічної науки та практики.

Основними *завданнями* навчальної практики є: закріплення і практичне використання теоретичних знань; виховання почуття поваги до професії психолога, персональної відповідальності, засвоєння моделі спеціаліста, якому властиві риси людини з високою внутрішньою культурою і розвинутими професійними якостями; початкове накопичення професійного досвіду, поглиблення та вдосконалення знань, умінь, навичок.

Навчальні результати / досягнення: ознайомлення студентів із науковими, прикладними та практичними аспектами діяльності психолога, з головними напрямками діяльності психологічних лабораторій, принципами і методами роботи психологів у наукових, освітніх та лікувальних установах, з різними моделями психологічної служби в системі освіти, науки та охорони здоров'я; формування навичок спілкування психолога з людьми різного віку та представниками різних верств населення, вивчення індивідуальних вікових особливостей; засвоєння етики професійної діяльності психолога; формування у студентів потреби в самоосвіті.

На проходження практики відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

ППП 1.2. Виробнича практика «Психодіагностична практика у соціокультурній сфері»

Мета практики – відпрацювання навичок практичного використання сучасних психодіагностичних методів у роботі із фахівцями соціокультурної сфери, ґрунтовніше засвоєння основ дослідницької діяльності. Проходження практики сприятиме підготовці практичних психологів з надання психологічної допомоги окремим людям, організаціям, установам у вирішенні різноманітних проблем життєдіяльності.

Навчальні результати / досягнення: закріплення навичок психодіагностичного обстеження та складання документації за результатами психодіагностики. Навички спостереження. Використання методу тестування у психологічних дослідженнях. Метод анкетування та особливості його інтерпретації в роботі психолога. Експеримент та його застосування у психології. Метод інтерв'ю. Проективні методи психології.

На проходження практики відводиться 240 годин / 8 кредитів ECTS.

ППП 1.3. Виробнича практика «Психокорекційна практика у соціокультурній сфері»

Мета практики – формування практичних умінь і навичок студентів із психодіагностики і психологічного консультування. Під час практики передбачається створення умов для: оволодіння студентами науковими основами і теоретичними засадами роботи психолога-діагноста і психолога-консультанта на практиці, формування здатностей та умінь вирішувати завдання діяльності фахівця у сфері психологічної допомоги та реабілітації; поглиблення студентами знань і набуття умінь і навичок у професійній практичній психологічній діяльності.

Студенти напряму «Практична психологія» повинні оволодіти майбутньою професією, виконуючи функції психолога-діагноста і психолога-консультанта безпосередньо у різних наукових, освітніх та лікувальних установах (навчальних закладах, позанавчальних установах різного напрямку, клініках соматичних і психічних захворювань, консультативних та реабілітаційних центрах, соціально-психологічних службах, центрах працевлаштування і вивчення громадської думки та інших сферах діяльності людини).

Основними завданнями виробничої практики з психологічного консультування і психокорекції є: закріплення і практичне використання теоретичних знань; розвиток особистісних професійних здібностей, виховання почуття поваги до професії психолога, персональної відповідальності, засвоєння моделі спеціаліста, якому властиві риси людини з високою внутрішньою культурою і розвинутими професійними якостями; поглиблення та вдосконалення знань, умінь, навичок; ознайомлення студентів із з науковими, прикладними та практичними аспектами діяльності психолога-діагноста і психолога-консультанта, з головними напрямками діяльності психологічних лабораторій; принципами і методами роботи психологів в наукових, освітніх та лікувальних установах; з різними моделями психологічної служби в системі освіти, науки та охорони здоров'я; з принципами і нормами використання комп'ютерної техніки в професійній діяльності; формування навичок спілкування психолога з людьми різного віку та представниками різних верств населення, вивчення індивідуальних вікових особливостей; засвоєння етики професійної діяльності психолога; вироблення у студентів творчого, дослідницького підходу до професійної діяльності, набуття ними навичок аналізу результатів своєї праці, формування потреби в самоосвіті; виконання передбачених, програмою та індивідуальними планами завдань щодо спостереження і аналізу психологічної діагностики і психологічних консультацій, які проводить фахівець-психолог, а також підбір необхідного матеріалу, проектування та самостійне проведення психодіагностики і консультацій на задану тему.

Під час проходження виробничої практики студент повинен сформувати *навички* у таких видах діяльності: проведення психодіагностики особистості і вивчення окремої психологічної проблеми; проведення індивідуальної консультації ситуативного характеру; проведення групової консультації за визначеною проблемою; проведення просвітницьких заходів; проведення корекційно-розвивальної роботи; проведення профорієнтаційної консультації тощо.

На проходження практики відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS.

Ректор

**Декан факультету
управління та бізнесу**

Керівник проектної групи

В.М. Шейко

В.Ю. Степанов

А.М. Большакова

Навчальні дисципліни, що виносяться на державну атестацію бакалаврів за спеціальністю 053 «Психологія»

- ППО 1. Вступ до спеціальності
- ППО 2. Загальна психологія
- ППО 3. Психологія особистості
- ППО 6. Соціальна психологія
- ППО 7. Психодіагностика
- ППО 8. Вікова психологія
- ППО 12. Основи психологічного консультування
- ППО 13. Організаційна психологія
- ППО 14. Клінічна психологія
- ППО 17. Основи психокорекції

Ректор

**Декан факультету
управління та бізнесу**

Керівник проектної групи

В.М. Шейко

В.Ю. Степанов

А.М. Большакова